

NAZISTISK PLAKATPROPAGANDA
I DANMARK 1930-45

En dokumentation

AF

JOHN T. LAURIDSEN

Den politiske plakat i Danmark

„En valgkamp er en annoncekrig, yderligere forstærket, fra hvad vi kender i forretningslivet. Den har de samme to sider: Der skal holdes paa de gamle gode, solide og fornuftige kunder, som skal huskes paa de fornuftige ting – og der skal kappes den sidste ende af de nye kunder, som gir overskuddet, idet de i forvirringen køber, hvad de slet ikke har brug for.

Ogsaa det kunstneriske problem er det samme som den almindelige annonces. Det vilde være skønt om plakaten paa een gang var høj kunst og helt populær, men *subsidiært* maa man foretrække den populære plakat, og saa maa det gaa med det kunstneriske som det kan.“

Poul Henningsen 1935.¹

Indtil Lars Dybdahl i 1994 udsendte *Den danske plakat*, var det ret sporadisk og spredt, hvad der var skrevet om om dette emne i dansk sammenhæng.² Det kan ud fra en betragtning overraske: Billedmediets store betydning og gennemslagskraft. På den anden side synes billedudforskningen i Danmark, når vi ser bort fra klassisk tegning og malerkunst, at stå noget tilbage for den europæiske aktivitet. Det gælder også på fotografiets område, ikke mindst fotografiets historie. I anden sammenhæng har jeg påpeget, at undersøgelser af karikaturen

¹ *Avertering. Tidsskrift for salg og propaganda*, november 1935, s. 2.

² Internationalt se Hans Bohrmann (Hg.): *Politische Plakate*, Dortmund, Harenberg 1984.

i Danmark også savnes,³ blot ikke billedbøger, der aftrykker politiske og andre karikaturer.⁴

Den danske plakat har også nogle afsnit og sider om den politiske plakat, men i forhold til bogens samlede sidetal er behandlingen kun stedmoderlig. Grunden hertil er antagelig, at vægten for Dybdahl så afgjort ligger på *plakatkunsten og æstetikken*, og det kan ikke påstås, at den politiske plakat i Danmark har været udpræget kunstnerisk udformet. *Den danske plakat* har mest den politiske plakat med som pligtstof. Der er ikke gravet dybere på dette felt, og det er ikke her videregående undersøgelser kan tage deres udspring. De valgt kronologiske og tematiske snit er ganske enkelt ikke repræsentative for den politiske plakat, som ganske vist også kan være kunst, men i første række har et politisk budskab.

Den politiske plakat fandtes i Danmark før folkestyrets indførelse, men det var alt overvejende som en „plakat“ (af lat., placare, opklæbe) med rent tekstlig information eller bekendtgørelser. I retssproget var en plakat en bekendtgørelse fra underordnede myndigheder til borgerne, hvorved en eller anden forpligtelse indskærpes eller en ny foranstaltning bringes til almindelig kundskab. Den nu kendte politiske plakat med kombinationen af tekst og billede er vokset frem under folkestyret, især i tiden op til 1900, og efter det foreliggende spredte materiale at dømme oplevede den en storhedstid i mellemkrigstiden, hvor der blev lagt særlig vægt på billedbudskabet, mens omvendt dette i 1980'erne og 90'erne er blevet stærkt nedprioriteret. Mest udpræget i forbindelse med EU-afstemningerne, hvor ja/nej og kandidatfikseringen har gjort plakatanvendelsen helt stereotyp og på det nærmeste ført den både æstetisk og indholdsmæssigt tilbage til udgangspunktet for over 100 år siden.

Den politiske plakats udvikling afspejler træk i den politiske offentligheds forandring. Den stærkt følelsesladede og ud-på-gaden mobiliserende plakat hører 1920'erne og især 30'erne til, også for de store etablerede partier. „Stauning eller kaos“ fra valget i 1935 er et meget kendt eksempel, men Socialdemokratiet udfoldede i årtiet en for tiden meget moderne plakatagitation rettet mod både det borgerlige

³ John T. Lauridsen: „Sprællemændene“. Dansk nazisme i karikatur, *Fortid og Nutid* 1996, s. 217.

⁴ Senest Hans Hertel: *Bo Bojesens Danmarkshistorie 1943-94*, 1994 og Kristian Hvidt: *Folkestyret i tiår og tegninger 1849-1999*, 1999.

Danmark og mod nazisme og kommunisme.⁵ Inspirationen kom sikkert bl.a. fra de tyske og østrigske søsterpartier, hvis ikke snarere direkte fra sovjetisk plaktagitation, men dette er ikke undersøgt. Kommunisme og nazisme miskrediterede det at føre politisk kamp på og om gaderne, så den kolde krigs politiske plakater indrettede sig på truslen mod det lune velfærdssamfunds goder med vælgerne siddende godt placeret i sofaen midt i kernefamilien. Der skulle de helst blive siddende, de skulle ikke demonstrere og politisere på gaden længere, højst hen og sætte krydset det rette sted, når de hver 4. år blev bedt derom.⁶ De sidder der endnu.

Den typisk politiske plakater er enten 1. Valgplakaten eller 2. Arrangementsplakaten, det være sig indkaldelse til årsmøde, generalforsamling, landsmøde eller andet politisk stævne. Hertil knytter sig 3. Organisationsplakaten, hvor afdelinger i et parti eller underorganisationer, f.eks. ungdomsorganisationer gør opmærksom på sig selv, og endelig er der den politiske reklameplakat, hvor det drejer sig om aviser, bøger, pjecer, rejser, sport, service m.m. arrangeret i et bestemt parts regi. Af særlig relevans i netop denne afhandlings sammenhæng er en femte type af politisk plakater. Den er til gengæld ikke hverken karakteristisk eller almindelig i dansk sammenhæng. Det er den politiske hverveplakat for en given krigsindsats udsendt af et enkelt parti og ikke af staten. En sjette politisk plakattypen er rettet for og mod bestemte emner, det være sig mod jøder, mod kommunister, indvandrere, motorveje, saneringer, Christiania⁷, forurenende fabrikker, indkøbscentre, byplanlægning, bilisme, svineproduktionen,⁸ atomkraft, bolighajer, skolenedlæggelser, m.m.⁹ Sådanne er udsendt af enten politiske partier, fagforeninger, tværpolitiske organisationer eller græsrodsbevægelser og beboergrupper. De har haft et opsving fra 1960'erne, hvor den traditionelle partipolitiske plakater indholdsmæssigt og æstetisk har været på retur.

⁵ Mariann Brandt, Jan Graulund, Dorte Wendt: *Socialdemokratisk agitation og propaganda i mellemkrigstiden*, 1979.

⁶ Se herom for Socialdemokratiets vedkommende eksemplerne i Henning S. Møller: *Stem*, 1972.

⁷ Se *Christiania plakater 1971-78*, 1978.

⁸ Hertil specielt Mikael Wittes originale bidrag *Danske svin*, 1980 og en tidligere plakatserie.

⁹ Se udvalgte eksempler i *Plakatsbyogen. 10 års politiske plakater fra Danmark*, 1978, Lars Dybdahl: *Den danske plakater*, 1994, s. 262-267.

Den politiske plakat i Danmark er som emneområde og felt ikke systematiseret og kortlagt. Der findes heller ikke et enkelt eller bare nogle få oplagte steder, hvor den interesserede kan henvende sig for at studere plakaterne på første hånd. Ganske vist er plakaterne tryksager, men pligtafleveringen af dette uhåndterlige materiale til Det Kongelige Bibliotek og fra 1902 tillige til Statsbiblioteket er ikke foregået stille og kontinuerligt, så der nu foreligger store samlinger på de to biblioteker, som er lige til at gå til ordnet og fordelt på partier og organisationer.¹⁰ Det er symptomatisk, at værket *Den trykte kulturarv*, udsendt af de to biblioteker i fællesskab i 1998 for at markere 300-året for pligtafleveringens indførelse ikke rummer mange ord om afleveringen af plakater, heller ikke politiske plakater i de relevante artikler, men går læseren selv til den i samme værk aftrykte lovgivning viser det sig, at plakaterne må være omfattet af pligtafleveringslovene fra både 1832 og 1902, men ikke i 1927-loven, og de er først inddraget igen i den nyeste lov fra 1997. Mellem 1927 og 1997 er plakater ikke blevet betragtet som afleveringspligtige, kun hvis de indeholdt portrætter, topografiske eller historiske billeder, og det er også kun begrænsede mængder, der er bevaret for tiden forud.¹¹ På et tidspunkt er betydningen af plakaterne imidlertid gået op for pligtafleveringsinstitutionerne, og der blev i 1959 trykt en folder til bogtrykkerierne og de litografiske etableringer om „Frivillig indsamling af plakater, etiketter og lign. Tryksager til Det kgl. Bibliotek og Statsbiblioteket i Århus“. Heri beder de to biblioteker om frivillig indsendelse af alle på papir fremstillede plakater sammen med de årlige eller halvårlige indsendelser af pligtafleveringen. Denne frivillige ordning var kun tænkt som et forsøg med henblik på at afgøre, hvor plakatsamlingerne på længere sigt skulle placeres.¹² Den afgørelse kom aldrig, og det er i det hele taget et spørgsmål, hvad der kom ud af opfordringen. I hvert fald vidner Det Kongelige Biblioteks samlinger ikke om, at det gav resultat,

¹⁰ Statsbiblioteket har af relevans i denne sammenhæng to originale hverveplakater fra Trinitatstrykkeriet, sandsynligvis indkommet ved pligtaflevering fra trykkeriet. Tilsvarende afleveringer synes ikke at have fundet sted fra trykkeriet til Det Kongelige Bibliotek. Plakater optræder ikke på firmaets afleveringslister til 1943 (Det Kongelige Biblioteks arkiv: F 58 Designationer 1922-1958).

¹¹ Henrik Horstbøll og John T. Lauridsen (red.): *Den trykte kulturarv. Pligtaflevering gennem 300 år*, 1998, s. 135, 137, 329, 382, 397, 441.

¹² Det Kongelige Biblioteks Arkiv, da af, d 1.

og blandt bibliotekets ansatte var der stadig dem, der lod f.eks. kunstplakater gå videre til Kunstindustrimuseet.

Derfor leder man stort set forgæves efter samlede rækker af plakater fra f.eks. partierne. Hvad der forefindes er spredt, og med vægten på tiden efter 1960. I Kort- og Billedsamlingen på Det Kongelige Bibliotek og på Statsbiblioteket samles plakaterne først *efter* 1997. I tiden forud er der ingen institution, der har varetaget en systematisk indsamling af plakater, så en eftersporing bliver der i alle tilfælde tale om, når et givet partis eller en given tids politiske plakater skal fremdrages.

Til denne artikel, som var tænkt som en lettere overkommelig detailstudie i DNSAP's plakatpropaganda i forhold til partiets øvrige propaganda, løb jeg øjeblikkeligt ind i det problem, at eftersporingen kom til at tage uforholdsmæssigt megen tid. Den var lige ved at blive opgaven i sig selv, og selv efter gennemførelse af et vist detektivisk arbejde, er resultatet kun ret magert. Det findes i den efterfølgende plakatregistrant. Undersøgelsen måtte udstrækkes til en hel række institutioner og kun i færre tilfælde var der positivt svar.¹³ I sidste ende viste det sig, at den politiske plakat for DNSAP's vedkommende kun er sporadisk bevaret, men at det samme tillige synes at være tilfældet for de større og mere betydende partier, samt at der i vist intet tilfælde foreligger større samlinger af de partipolitiske plakater over en længere kronologisk årrække noget enkelt sted. Undtagelsen er Socialdemokratiet, dertil flere af de mindre arbejderpartier, hvor der på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv er en stor samling, men med betydelige huller.¹⁴ Folketingets Bibliotek har en specialsamling af valgplakater, men heller ikke den udfylder hullet i DNSAPs tilfælde. For de øvrige partiers vedkommende håber jeg, at fremtidige undersøgelser vil bringe et rigt materiale frem og gøre mine ord til skamme. Umiddelbart synes det ikke at blive tilfældet.

¹³ Følgende samlinger er blevet spurgt: Statens Arkiver (Rigsarkivet og landsarkiverne), Nationalmuseet*, Museet for Danmarks Frihedskamp, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv*, Det Kongelige Bibliotek*, Statsbiblioteket*, Lokalthistorisk Arkiv, Silkeborg, Københavns Stadsarkiv, Københavns Bymuseum*, Kunstindustrimuseet*, Plakatumuseet, Åbyhøj*, Lokalthistorisk Arkiv for Ålborg Kommune, Museet i Frøslevlejren, Museet på Sønderborg Slot, Skanderborg Egnarkiv, Roskilde Lokalthistoriske Arkiv, Slagelse Lokalarkiv, Institut for Sønderjysk Lokalhistorie, Grenå Egnarkiv, Stadsarkivet, Odense, Kolding Stadsarkiv, Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-45, Esbjerg. De centrale plakatsamlinger er markeret med*.

¹⁴ Møller 1972 (note 6) s. 7.

Nazisme på plakaten internationalt

Propagandaen var i de tyske nazisters selvforståelse en særdeles vigtig brik i vejen til magten. Det var det, før de fik overdraget magten i 1933, og det var det derefter til den bitre ende i maj 1945. Det er ikke her stedet at gå ind i diskussionen om propagandaens betydning for nazismens fremmarch i Tyskland,¹⁵ blot at konstatere dette med den pointe, at denne opfattelse af propagandaens betydning blev taget til indtægt af de nazist- og fascistpartier, der forsøgte at gøre Hitler kunststykke efter. Således de danske nazister. DNSAP ville som det tyske forbillede mobilisere og integrere masserne gennem sin propaganda. Der blev gjort meget ud af at instruere lederne i propaganda- og mødeteknik.¹⁶ Efter bedste evne blev der holdt stribevis af møder, eller i hvert fald indkaldt til dem, så man via de fåtallige nazistiske blade kunne se, at der var aktivitet. Til møderne blev omdelt løbesedler og i et vist omfang ophængt plakater. Vi kender blot få af dem. Bedst dokumenteret er avisannoncerne med mødeindkaldelser.

Før præsentationen af dette materiale vil det være på sin plads meget kort at ridse den europæiske baggrund op, hvorpå de danske nazisters plakatpropaganda udspillede sig. Den nazistiske plakatpropaganda er grundigt dokumenteret for adskillige lande, og af særlig interesse her er naturligvis Tyskland og for perspektivets skyld tillige Norge, som også på adskillige andre måder er et godt sammenligningsland.

Den tyske nazismes plakatpropaganda var stærkt udviklet, da DNSAP i 1930'erne var blevet af en størrelse, så partiet kunne tænkes at arbejde med plakater som propagandaform i større stil. NSDAP for-

¹⁵ Z. A. B. Zeman: *Nazi Propaganda*, Oxford 1964, K. E. Bramsted: *Goebbels and National Socialist Propaganda 1925-1945*, Michigan 1965, Dietrich Grönwald: *Bemerkungen zur nationalsozialistische Karikatur, Ästhetik und Kommunikation* 19, 1975, T. Childers: *The Nazi Voter. The Social Foundation of Fascism in Germany, 1919-1933*, Chapel Hill, London 1983, s.196ff. om valgpropaganda, Richard Bessel: *The Rise of the NSDAP and the Myth of Nazi Propaganda, Wiener Library Bulletin* 33, 1980, nr. 51/52, s. 20-29, 1980, David Welch (ed.): *Nazi Propaganda. The Power and the Limitations*, London 1983 (der lover mere end den holder), Ian Kershaw: *Ideology, Propaganda, and the Rise of the Nazi Party*, Peter D. Stachura (ed.): *The Nazi Machtergreifung*, London 1983, s.162-181, Ian Kershaw: *The „Hitler Myth“*, Oxford, New York 1987, s. 40-47, Gerhard Paul: *Aufstand der Bilder. Das NS-Propaganda vor 1933*, Bonn 1990.

¹⁶ Se DNSAP's *Maanedes-Breve*.

fulgte nogle stærke temaer som folkefællesskabet, antiparlamentarisme, antisemitisme og antikommunisme og stedvis antikapitalisme, gerne kombinationer som den jødiske kapitalist eller den bolsjeviske jøde, og føreren blev naturligvis dyrket. Siden i stigende omfang også militarismen. Der er genkommende symboler, som slangen, der vil omklamre den stærke arbejder. Symbolikken er brugt på både kommunister, socialdemokrater, jøder og demokratiet. Med en hammer hævet til slag skaffer arbejderen/nazisten sig af med skadedyret. Dette er et eksempel blandt mange fra kamptiden før 1933. Propagandaen på plakaten var snart aggressiv, snart signalerede den gemytlighed og opslutning om varige værdier som julen og familien.¹⁷ Disse plakater blev kendt og gengivet i dansk presse.¹⁸

Anderledes tog den tyske plakatpropaganda sig ud efter 1933, hvor kampen var vundet og opslutningen skulle holdes eller udvides. Det gav en ny type plakater, som DNSAP ikke i et og alt kunne efterligne, når vi lige ser bort fra førerdyrkelsen og militarismen.¹⁹ Hvad DNSAP så gjorde, skal blive nærmere dokumenteret nedenfor.

De norske nazister havde endnu mindre parlamentarisk succes end de danske. Imidlertid førte den tyske besættelse af Norge til en nazistisk regeringsdannelse under Vidkun Quisling. Det gav Nasjonal Samling hidtil usete muligheder for at udvikle sin propaganda, og det blev den, også plakatpropagandaen, som indtil magtovertagelsen havde været af ret beskedent omfang. Nu tog den til, og de nordiske vikinger drog på talrige farveplakater i ledning for nazismen. Der blev slået på det historisk nationale, det nordiske og føreren.²⁰

Påny var det en situation, hvor DNSAP havde svært ved at leve op til kravene og være med. Det norske broderparti havde regeringsmagten

¹⁷ Brugt af både de tyske og østrigske nazister, se eks. i bl.a. Friedrich Medebach: *Der Kampfplakat. Aufgabe, Wesen und Gesetzmässigkeit des politischen Plakates, nachgewiesen an den Plakaten der Kampffahre von 1918-1933*, Frankfurt/Main 1941, Paul 1990, Ludwig Jedlicka und Rudolf Neck (Hg.): *Vom Justizpalast zum Heldenplatz*, Wien 1975, tavle 12, 16, 18, 24.

¹⁸ Se *Avertering* marts 1939, s. 12.

¹⁹ Ian Kershaw: How effective was nazi propaganda, Welch 1983 (note 15) s. 180-205, Andreas Fleischer, Frank Kämpfer: *The Political Poster in the Third Reich*, Brouden Taylor, Wilfried van der Will (Hg.): *The Nazification of Art*, Winchester, Hampsh. 1990, s. 183-203, 259-261.

²⁰ Hans Fredrik Dahl, Bernt Hagtvet og Guri Hjeltnes: *Den norske nasjonalsosialismen. Nasjonal Samling 1933-1945 i tekst og billeder*, Oslo 1982, Hans Fredrik Dahl og Tom B. Jensen: *Parti og plakat. NS 1933-45*, Oslo 1988.

og statskassen til rådighed, mens Frits Clausen måtte løbe de tyske gæster i Danmark på dørene i håb om, at de skulle give ham værtskabet. Det gav ikke en statskasse til propagandaformål, og selv om den økonomiske støtte til DNSAP både direkte og indirekte var betydelig, var midlerne dog mere begrænsede. Havde DNSAP haft viljen og evnen til en omfattende plakatpropaganda, så kunne økonomien havde sat grænser derfor. Intet tyder dog på, at det alene var et økonomisk spørgsmål.

DNSAP's plakatpropaganda

Efter det foreliggende sparsomme materiale at dømme var DNSAP's plakatpropaganda ganske overvejende begivenhedsorienteret. Plakaterne blev brugt i forbindelse med valg og landsstævner. Når den først kendte plakat fra 1931 om „Storsvindel“ har et egentligt specifikt tema, hører det ganske til undtagelserne.

Valgplakaten fra 1932 kendes ikke, om den har eksisteret, men DNSAP's valgplakat 1935 er en ren tekstplakat med hagekors og teksten „Mod reaktion og marxisme. For Folkefællesskabet! Stem National Socialistisk!“. Partiets valgplakater 1939 er også tekstplakater, mens valgplakaten fra det vigtige valg 1943 endnu ikke er fundet.

I øvrigt er det stævneplakaterne, der dominerer i det tilgængelige materiale. Der foreligger ikke nogen stævneplakat fra Åbenrå 1934, men stævneplakaten fra 1935 er sandsynligvis lig med den, der blev bragt i *National-Socialisten* 8. juni 1935, hvor Holger Danske (fortiden) har sat sig ved det runde bord med udsigt til et stykke nutid, den nyåbnede Lillebæltsbro. Stående ved siden af sig har han en uniformeret nazist med hagekorsflag. Symbolsk har nazisten hånden på Holger Danskes skulder, sammen kigger de mod fremtiden. Plakaten har sandsynligvis haft mere tekst end blot „Landsstævne! DNSAP“, men den historiske symbolik som bærende element genfindes i flere af de senere stævneplakater. Stævneplakaterne for Odense 1936 og Grenå 1937 var med moderne virkemidler, især plakaten for stævnet i Odense. Der blev brugt få stærke virkemidler, Fyn set fra luften med Odinstårnet plantet i Odense og navnet Odense voksende op derfra. Mindre opfindsom er plakaten fra 1937 med Danmarkskortet overtrykt med hagekors og markering af Grenå. Det politiske budskab i disse to plakater er lig nul, det er i sig selv kun en markering af landsstævnerne. Anderledes bliver det 1938 og 39. Plakaten for stævnet i Slagelse viser et vikingskib for fulde sejl med hagekors lige på vej mod beskueren.

Landsstævne, Slagelse 1938. Kunstindustrimuseet

Der blev igen slået på de historiske strenge, og endnu mere i 1939, hvor en lurblæser har placeret sig med Koldinghus slotsruin i baggrunden. To vidt forskellige tidsepokers symboler er bragt sammen med hagekorset i øverste højre hjørne.

Plakatpropagandaen er kun intensiv i efteråret 1940 i forbindelse med stormløbet mod samlingsregeringen, seks forskellige plakater kendes, men hvor der ifølge propagandaorganisator H. C. Bryld skal have været dobbelt så mange.²¹ Plakaterne under regeringsstormen var lavet som serier, der udgjorde et større hele ved at blive hængt op sammen. Det skulle forstærke virkningen, og slå sloganet „Vi viser Vejen“ fast. Plakaterne blev udsendt sideløbende med en annoncekampagne i *Fædrelandet* og sammen med en række farvefoldere med samme omslagstekster som plakaterne. DNSAP ville vise vejen. Folderenes forsider var prydet med farvebilleder af bl.a. det arbejdende folk: Bonden med sin plov (Kæmp for din Jord),²² sømanden ved roret (Vi lægger Roret om og retter Skuden op), men ikke mindst var „Dannebrog i Top“, som folder med et par store sejl og en damper i det fjerne viser i både tekst og billede. Der kunne næppe slås mere mønt på fædrelandets rødder.

For sig selv er den klassiske plakattype med Frits Clausens portræt på mørk baggrund og teksten „Med Frits Clausen under Dannebrog. Vi viser Vejen. Danmarks National Socialistiske Arbejder Parti“. Plakaten er klassisk i den forstand, at grundideen var brugt bl.a. af NSDAP med Hitlers portræt under aprilvalgkampen 1932,²³ og siden gentaget talrige gange, i Danmark f.eks. i „Stauning eller Kaos“. Bemærkelsesværdig ved Frits Clausen-plakaten 1940 er i øvrigt, at Clausen nu vil vise vejen under Dannebrog, hvor det på de foregående plakater i alle tilfælde var med hagekors. Det gælder i øvrigt også de andre plakater anvendt af DNSAP i efteråret 1940. Hagekorset var tilsyneladende en belastning for DNSAP, når der skulle propaganderes bredt med den tyske besættelsesmagts tilstedeværelse. I stedet optrådte den koncentrerede styrmand med sydvest, vikingskibet for fulde sejl, kompasset på broen og flag ved flag. Påny uden egentligt politisk budskab. Kun var der identifikationen med Danmarks fortid.

Plakaterne, så få de er, er ikke vidnesbyrd om et parti, der har tænkt

²¹ *Fædrelandet* 21.9.1940. Her er kun fundet frem til det halve.

²² Gengivet i John T. Lauridsen: Dansk nazisme på tryk – med en DNSAP-bibliografi 1930-1945, *Fund og Forskning* 37, 1998, s. 258.

²³ Kershaw 1987 (note 15) s. 41.

Frihed og Brød. DNSAP-valgplakat 1939. Privateje.

STATUS

3.

April

FIRMA: **Demokratiet A/S**

TELEGRAM-ADR: „SNAPSTINGET“

Staaing — Anvarlig Direktion: **Christmas** — **Kragh**

Datterselskaber: „Danisk Faamling“ — „Pilschaj“ — „Bondepartiet“
 „Grundskoledansten“ — „Kusserstaten“

Passiver:

	Kr.	Ore
177.576 Arbejdslose!!	?	?
775 Selvmord!!	?	?
2500 Tyvandsanktioner!	?	?
Pantegeld: 20.000.000.000	?	?
Undergrunden bort-sjaket	?	?
Emigrant-Skandalen	?	?
Grenland-Skandalen	?	?
Dokument-Skandalen	?	?
Venezuela-Skandalen	?	?
STEINKE!		

Aktiver:

	Kr.	Ore
575 Millionerer	0	00
19 Aktier i „Folke-For-bundet“	0	00
nominel Vaerd: 10 Mill.	0	00
1 Rottelev	0	00
1 Hundelov	0	00

Skaf Balance i Danmarks Regnskab!
 Bring disse frygtelige Tilstande til Ophor!
 Stem paa Danmarks National-Socialistiske-Arbejder-Parti!

Revisioner

KAI

Status 3. April. DNSAP-valgplakat 1939. Privateje.

noget videre over anvendelsen af plakatmediet, undtagen under propagandaoffensiven efteråret 1940. Det er bemærkelsesværdigt, at DNSAP ikke har genbrugt NSDAP's plakater fra kamptiden før 1933, ja end ikke har ladet sig inspirere af dem. Det må være et bevidst valg, for DNSAP havde i øvrigt kendskab til de moderne propagandaformer, som de tyske nazister havde taget i brug. Det gælder f.eks. anvendelsen af åbne lastbiler med uniformerede nazister på ladet og hagekorsbannere med nazistiske slagord hængt på bilens sider. Eller ophængning af masser af faner i mødelokalerne, uniformerede mødevagter osv. Dette og meget andet efterlignede DNSAP. DNSAP kunne med få midler have ændret tyske naziplakater og genbrug dem som sine egne med dansk tekst. Der blev slået på de samme temaer.

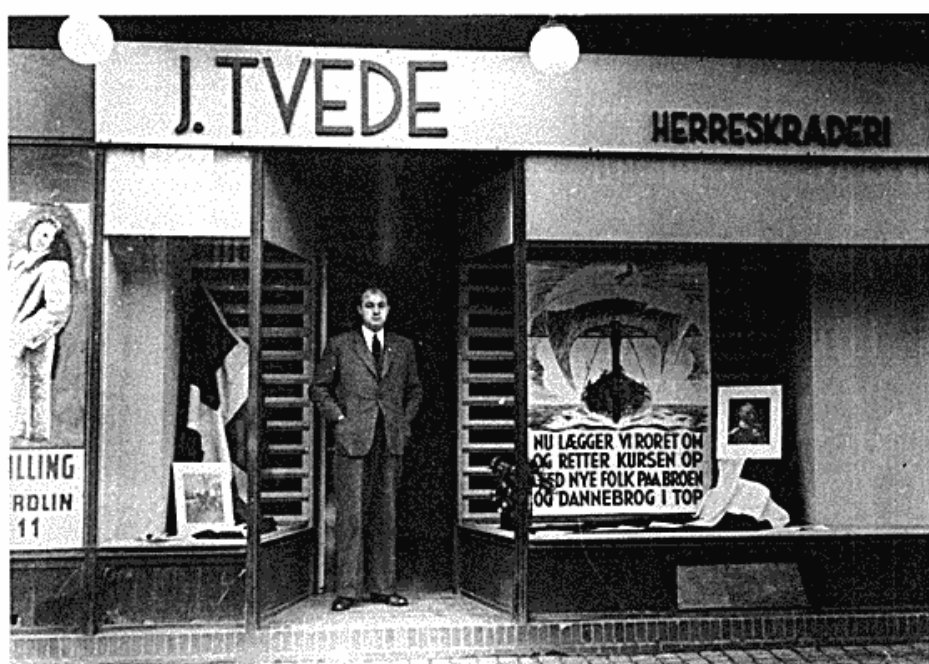
Der er blandt DNSAP's plakater ikke fundet en eneste rettet mod jøderne, og vi skal til valgplakaten 1935 og den ene fra 1939 for at finde enkelte udfald mod marxismen, mens det forhadte demokrati ligeledes må holde for ved valget i 1939, men på en snarere humoristisk end aggressiv måde: Firmaet „Demokratiet A/S“ med telegramadresse „Snapstinget“ er trådt i likvidation. I den ansvarlige direktion finder vi Stauning, Munch, Christmas og Kragh. Derpå er opregnet passiver og aktiver, blandt førstnævnte er en række skandaler og Steincke (hvis navn plakattegneren KAI ikke har formået at stave rigtigt). Over dette bo skal der holdes „Status 3. April“ på valgdagen. Hvor det var nok med et enkelt blik på valgplakaten fra 1935, kræver 1939-plakaten meget mere tid på grund af tekstmængden. Der er intet enkelt og hurtigt budskab, og når det så kniber med stavningen, slår det humoristiske over i det komiske rettet mod plakaten selv. Langt mindre direkte angribes demokratiet paradoksalt nok på plakaterne under regeringsstormen i efteråret 1940, hvor røret ganske vist skal lægges om, og der skal nye folk på broen, men det skal ske under Dannebrog. Den underliggende demokratikritik er ikke nødvendigvis til at gennemskue. Hvor NSDAP kunne være særdeles aggressiv, hadsk og pågående i sin plakatpropaganda, vælger DNSAP helt den moderate linie, hvor plakaten med hagekorset egentlig kun gør opmærksom på partiets eksistens og i bedste tilfælde giver tid og sted for et møde. En plakat med netop de kendetegn blev trykt som standardplakat til brug for afdelingerne, så de selv kunne udfylde felterne med tid, sted og taler. Det var en effektiv og relativt billig propagandaform.²⁴

Sammenlignet med den propaganda DNSAP udfoldede i sin presse,

²⁴ Se den efterfølgende registrant. Udateret plakat.

„Vi viser vejen“. Fire DNSAP-plakater fremstillet som serie efteråret 1940 i forbindelse med regeringsstormen. Kunstindustrimuseet.

DNSAP-plakat bag beskyttende butiksrude på Åboulevarden i København september 1940. Vinduet er i øvrigt pyntet med Dannebrogflag og fotos af kong Christian 10. i anledning af dennes fødselsdag. Museet for Danmarks Frihedskamp.

først og fremmest *National-Socialisten* og senere avisen *Fædrelandet*, er plakaterne nærmest at karakterisere som neutrale, hvis ikke budskabs-tomme. Hvor der næppe var et nummer af *National-Socialisten* uden grove udfald mod jøderne, herunder navngivne danske jøder, mod socialdemokrater og kommunister, mod det rådne demokrati m.m. i en udfordrende tone, så mangler det element i plakaterne. Det kan være et bevidst valg. Det kan også skyldes manglende kreativitet. Der skal en ferm kunstner til at sætte en plakat rigtigt op, og dengang var der ikke nødvendigvis professionelle bureauer, der stillede sig til rådighed mod betaling.²⁵ Det kan indtil 1940 også ensidigt have været et spørgsmål om økonomi.

Fraværet af plakater fra 1941 og resten af besættelsen kan skyldes

²⁵ Det er helt undtagelsesvis, hvis vi har navn eller signatur på plakatskaberne. Hvor sådanne foreligger, har tegneren i reglen ikke kunnet identificeres. Den af partiet 1937 og følgende år meget brugte bogillustrator Aase Hoffmann-Madsen synes ikke at have virket på dette felt. Tegneren KAI er heller ikke identificeret. Han optræder fra *Fædrelandets* start meget hyppigt som karikaturtegner.

ringe overleveringsforhold. Få ønskede efter maj 1945 at ligge inde med DNSAP-plakater. Det kan også skyldes, at DNSAP særligt prioriterede hverveplakaterne (se nedenfor), og endelig må den omstændighed tages i betragtning, at plakaterne var offentligt tilgængelige for alle, det er en del af selve ideen med plakaten, men som sådan er den netop sårbar. Er folkestemningen negativ, er plakaterne et let bytte for overmalinger, nedtagninger, tilføjelser af tekst med modsat indhold etc. Der er ikke tvivl om, at DNSAP på et tidligt tidspunkt under besættelsen i stigende grad løb ind i det problem, at partiet ikke kunne have sine plakater hængende i fred.²⁶ Det havde været et problem 30'erne igennem.²⁷ Som partiets kiosker, distriktslokaler, nazistiske forretningsindehavere, kendte nazister m.m. var udsat for hærværk fra et tidligt tidspunkt,²⁸ var de nazistiske plakater et yndet mål for anderledes tænkende. Selv med betydelige økonomiske ressourcer var det derfor et spørgsmål, om det kunne betale sig at blive ved med at forny plakaterne, når de med sikkerhed blev udsat for overlast. Og det var ikke muligt at stille døgnvagt ved hver eneste plakat. Politiets undersøgelser, iværksat efter anmeldelse fra DNSAP, gav kun sjældent resultat.

I stedet gik DNSAP over til brugen af „annonceplakater“, d.v.s. store

²⁶ Landets politimestre modtog en strøm af anmeldelser om hærværk rettet mod DNSAP, herunder hverveplakaterne. Eks. i Kolding Stadsarkiv, med fotodokumentation af Politiets tekniske afdeling. Se også Nathaniel Hong: *Sparks of Resistance. The Illegal Press in German Occupied Denmark April 1940 – August 1943*, 1996, s. 96 (vending af plakatbudskaber ved tilskrifter) og sst. om stemningen mod DNSAP s. 91, 208, 212, 228. Den 13.10.1941 blev der rettet tiltale mod to medlemmer af den senere Gruppe 44 for at have nedrevet plakater for Frikorps Danmark ca. 15 steder i København. Takseret til 3 måneders fængsel (mundtl. opl.). Frode Jakobsen: *Til sidst kommer man hjem*, 1984, s. 81 omtaler sin medvirken ved plakatødelæggelsen i 1930'erne. Det er værd at bemærke, at Bjarne Maurer: *Besættelsestiden i plakater, Nationalmuseets Arbejdsmark* 1975 ikke berører denne problematik, men tværtimod fremstiller det som reglen, at hverveplakater hang side om side med offentlige bekendtgørelser og reklamer (s. 139).

²⁷ I forbindelse med valget 1935 udgik der besked om, at valgplakater skulle „opklæbes eller udhænges paa Steder og en Maade, der gør det vanskeligt at fjerne dem. Brug Vandglas til Overpensling efter Paaklæbningen!“ (DNSAP's *Maanedes-Breve* nr. 7, okt. 1935, s. 50). I 1938 kom der nye lovbestemmelser, der begrænsede mulighederne for almindelig ophængning og opklæbning af plakater (sst. nr. 12, marts 1938, s. 83).

²⁸ Der er talrige omtaler heraf i DNSAP's presse. Et typisk eks. med foto i *National-Socialisten* 4.12.1941 „Rudeknusere på Frederiksberg“.

SKRIG og SKRAAL har vi nok af
— *men vi savner Realiteter*

Endelig foretog CHRISTMAS MØLLER en fornuftig
Handling — — — han gik afl
Det bør enhver Minister og ethvert Ministerium gøre,
naar det ikke er sin Opgave voksen.

Genrejsere tiltrænges!

Ind i Danmarks National Socialistiske Arbejder Parti

Ad Traktatorkoret, Ekst.

Skrig og Skraal. 1940. Privateje.

Plakater for hvervning til Østfronten med grafittiovermaling. Kolding Stadsarkiv.

annoncer i plakatsætning med eller uden billedside, som både kunne trykkes i tidsskrifter og dagblade, såvel partiets egne som i „systempressen“, og bruges løsrevet i forbindelse med en given begivenhed. Annonceplakaterne optræder sjældent i *National-Socialisten* før 1941 og tager så gradvist til i omfang, såvel her som i *Fædrelandet* og i en vis udstrækning i andre blade. Det var en økonomisk belastende måde at propagandere på, hvorfor vi også kun ser DNSAP bruge den i moderat omfang. Fordelen var imidlertid den indlysende, at hærværksmænd ikke kunne antaste annonceplakaten. De her registrerede annonceplakater fra 1941 er kun hentet fra *National-Socialisten*, men genfindes også i *Fædrelandet*. De er oftest uden billedside, og er der endelig et motiv, er opfindsomheden ikke større end før 1941. Portrætter af f.eks. Frits Clausen eller en meget enkelt stregtegning med anonymt budskab.

Ekskurs. „Den lille plakat“: Omslagsillustrationer

Det vil på dette sted være relevant at indskyde nogle ord om omslagsillustrationer på DNSAP's tryksager 1930-45 for at give et videre perspektiv til undersøgelsen af plakaterne. Materialet hertil falder i to

dele, dels naturligvis omslagene selv, dels en samling på ca. 32 udkast og forlæg til omslag, som befinder sig på Museet på Sønderborg slot.²⁹ Denne samling blev for størstedelen beslaglagt på DNSAP's partikon- tor i København i maj 1945. Udkastene og forlægene er i meget varierende grad af færdiggørelse, men det kan konstateres, at adskillige af dem er blevet brugt til DNSAP's pjecer. Det gælder forlægget til F. O. Jørgensen: *Det nye Stavnsbaand*, flere forskellige udkast til *Ind i DNSAP*, udkastet til Frits Clausen: *Hvad vil Danmarks National Socialistiske Arbej- derparti?* Der er i dette forlægs materiale ingen eksempler på antisemi- tiske, antimarxistiske eller antikapitalistiske illustrationer. Scener fra oldtid og vikingetid dominerer med en enkelt afstikker til Niels Eb- besen i to variationer. Nutiden trænger sig næsten på i form af et udkast med to ariske ansigter med uniformskasketter set i profil og i den serie „Kun DNSAP...“ på tre omslagsudkast, der har henholdsvis en fiskekutter, et Danmarkskort med hagekors samt tre tandhjul sym- boliserende henholdsvis landbrug, industri og søfart med hagekorset som motor!³⁰ Der er efter dette materiale at dømme intet, der tyder på, at DNSAP havde noget i skufferne, som ændrer indtrykket af den profil, det trykte materiale giver.

Af de ca. 60 periodiske skrifter, som DNSAP udgav i kortere eller længere tid i tiden mellem 1930 og 1945, var der ingen, der gennem omslagsillustrationen markerede sig på en måde, der rækker ud over, hvad der findes i plakatmaterialet. F.eks. *National-Socialisten* kunne på forsiden have stærke overskrifter og måske en karikaturtegning af en jøde eller kommunist i forlængelse deraf, men derved blev det. Og kun ét tidsskrift specialiserede sig i rabi- antisemitisme. Det var *Kamp- tegnet*, som imidlertid kun havde en snævrere organisatorisk tilknyt- ning til DNSAP som selvstændigt skrift i en ret kort periode. Det var mere anonyme omslag og forsider med historiske motiver og så hage- korstegnet, der prægede tidsskriftspresen.

Heller ikke på omslagene til de over 230 bøger, hefter, foldere m.m., som partiet udgav, spores en mere aggressiv politisk propaganda. Der er kun fire bøger/pjecer, der har racespørgsmålet som hovedtema, og kun en enkelt af dem har et omslag med et udtalt antisemitisk bud-

²⁹ Tak til museumsinspektør Inge Adriansen for at have henledt min opmærksom- hed på samlingen, og til museet for at have stillet fotokopier og oplysninger til rådigh- ed.

³⁰ Enkelte udkast og forlæg er muligvis tænkt til plakatbrug. Disse er nærmere beskrevet til slut i plakatregistranten nedenfor.

skab.³¹ Det er Max Arildskovs lille bog *Den jødiske Imperialisme* fra 1933, hvor der er en hjemmelavet tegning af den jødiske blæksprutte med rød stjerne i panden, der omklammer jordkloden. Videre når et DNS-AP-omslag på intet tidspunkt, og dette hører til undtagelserne. Endnu færre selvstændige udgivelser ofrer DNSAP rettet udelukkende mod kommunisme og marxisme. Det er faktisk kun tre i tal, og omslagene signalerer ikke den voldsomme politiske afgrund i forhold til denne verdenstruende størrelse.³²

Mindre end halvdelen af omslagene på DNSAP's selvstændige publikationer er illustrerede. Tekstomslagene dominerer, og hvor der er illustrationer, markerer de mest partiet gennem hagekorssymbolikken og (for)historiske genstande og optrin. Partiførerens portræt optræder kun et fåtal af gange, og slet ikke i et omfang, så det kan tages som et karakteristisk udtryk for den i partiet knæsatte førerdyrkelse.

Den hverken kyser eller lover noget til de lunkne

I forbindelse med folketingsvalget i 1935 vurderede Poul Henningsen partiernes valgplakater. Om DNSAP's valgplakat konstaterede han: „Den hverken kyser eller lover noget til de lunkne. Et overraskende maadehold. Eller er det uformuenhed? Der kunde dog sikkert ha været kapret et par ekstrastemmer på en jødehadsplakat“.³³ Bemærkningerne er ganske træffende, og kan udstrækkes til hele DNSAP's plakatspropaganda for parti og ideer, og oveni kan lægges omslagene på partitryksagerne. Bedømmelsen bliver den samme. Det var meget sjældent, at DNSAP i sin billedpropaganda gav udtryk for aggressivitet, afstandtagen til marxismen eller antisemitisme. I plakatspropagandaen driver DNSAP det ikke nær så vidt som sit tyske forbillede. Imitationen havde klare grænser for de visualiserede publikations- og propagandaformers vedkommende. Der blev vist mådehold. Det tredje Riges antisemitiske plakater blev f.eks. ikke efterlignet. „Jødehadsplakater“ kendes der ikke et eneste eksempel på.

³¹ Max Arildskov: *Den jødiske Imperialisme*, 1933, Erling Hallas: *Racekamp. Vejledning til Forstaaelse af Jødespørgsmaalet*, 1941, Harald Bergstedt: *Jødespørgsmaalet*, 1942, Karl Skage: *Arv, Race og Kaar*, 1945.

³² Erling Hallas: *100.000 Kommuniste i Sverige! Hvad med Danmark?* 1938, K.A. Langgaard-Nielsen: *Marxismen en Trussel mod Folket*, 1938, *Marxismen en Trussel mod Folket*, 1944.

³³ *Avertering* november 1935, s. 2.

Der tegner sig da det billede af DNSAP's trykte propagandavirksomhed, at den udspiller sig på to adskilte planer. Der er på den ene side plakaterne, omslag til bøger og pjecer, og på den anden side *indholdet* i udgivelserne, f.eks. *National-Socialisten*, *Kamptegnet* (i perioden med tilknytning til DNSAP) og til dels *Fædrelandet*. Den mådeholdne plakatpropaganda modsvares af et langt mere yderligtgående indhold i partiskrifterne. Der er ikke overensstemmelse mellem de to propagandformer. Den beskuer, der aldrig slår op i DNSAP's skrifter, og ikke på anden måde stifter bekendtskab med partiet, vil næppe finde ud af, i hvilken grad de nazistiske grundtemaer – også visuelt – udspiller sig indenfor DNSAP's rammer. I f.eks. *National-Socialisten* fremstilles den tykke jødiske kapitalist, den begærlige jøde, den liderlige jøde, den korrupte socialdemokrat, m.m. i nummer efter nummer år efter år i både tekst og karikatur.³⁴

DNSAP nazificerede ikke den politiske plakat i Danmark, og dermed heller ikke plakatkunsten. Det er en slående modsætning til bl.a. de socialdemokratiske og kommunistiske plakater fra 1930'erne, hvor man for begge partiers vedkommede sporer tydelig indflydelse fra sovjetisk plakatpropaganda. Hvor arbejderpartiernes plakatpropaganda bolsjeviseredes, forsøgte DNSAP ikke en nazificering af sin. Om årsagen er manglende kunstnerisk formåen eller et bevidst ønske om ikke i et og alt at efterligne det tyske forbillede, som det er set på andre områder,³⁵ får stå hen.

Til gengæld blev der i flere henseender udfoldet langt større anstrengelser og opvist større kreativitet på et bestemt område, kampen mod kommunismen, men det fandt sted på andre betingelser, og DNSAP tjente ikke så meget sin egen, som en større sag, da det kom dertil. Herom i det følgende.

*Hvervninger for kamp på Østfronten*³⁶

Fra sommeren 1940 foretog DNSAP skjulte hvervninger blandt tilhængere og sympatisører til tysk krigstjeneste. Skønt det var forbudt

³⁴ Videre John T. Lauridsen: DNSAP og „Jødespørgsmålet“ – en variation over et internationalt tema, *I tradition og kaos. Festskrift til Henning Poulsen*, 2000, s. 117-149.

³⁵ Lauridsen 1998 (note 22) s. 243, 248.

³⁶ En stor tak til Niels Gyrrsting, Bjarne Hansen og Jesper Simonsen på dette sted for at have stillet såvel deres viden som materiale og samlinger af plakater og plakatkopier til rådighed.

og ikke kunne holdes skjult for de danske myndigheder, gjorde forholdet til besættelsesmagten, at der ikke blev grebet ind, mens partiet på sin side ikke kunne sætte sit fulde propagandaapparat ind til formålet. Det tyske angreb på Sovjetunionen i juni 1941 bragte hvervningerne ind i en ny fase. Få dage efter den 22. juni begyndte DNSAP offentlige hvervninger, og dannelsen af Frikorps Danmark blev proklameret med den danske regerings billigelse, om end ikke velsignelse. Oberstløjtnant C. P. Kryssings proklamation af frikorpsets oprettelse blev tvangstof i den øvrige presse.³⁷ Besættelsesmagten lagde helt hvervearbejdet i DNSAP's hænder og holdt sig i baggrunden, idet dog kravene til de frivilliges egnethed blev fastsat af denne, ligesom det definitive papirarbejde foregik hos SS før videreuddannelsen i udlandet.³⁸ DNSAP tjente alene som det offentlige mellemlid. DNSAP så en fordel i at indtræde i denne rolle ved dels at vise sin duelighed som besættelsesmagtens samarbejdspartner og dels i håbet om i de frivillige at få skabt en DNSAP-loyal kampenhed.³⁹

DNSAP forsømte ikke at følge hverveopgaven op på to fronter, dels internt blandt danske nazister, dels i forhold til den bredere offentlighed. Internt blev det nærmest gjort til enhver kampduelig mandlig nazists pligt overfor partiføreren at melde sig. Det argument kunne dårligt bruges overfor den øvrige befolkning, der til gengæld fik forsvaret af familien, fædrelandet og europæisk kultur mod den kommunistiske trussel at forholde sig til.⁴⁰ Hvervearbejdet blev lagt i hænderne på DNSAP's Pressetjeneste, der hidtil havde været ledet af Tage Bryld, men i realiteten nu i en periode blev varetaget af pressechef Gunnar Olgenkær, da Tage Bryld, med bl.a. broderen Børge Bryld og Ejner Jørgensen, var blandt de fremtrædende nazister, som anså det som deres pligt straks at melde sig som frivillige til SS. Meddelelsen herom stod i *Fædrelandet* 26. juni. Det skulle være klart for alle, at

³⁷ L. Bindsløv Frederiksen: *Pressen under besættelsen*, 1960, s. 183f.

³⁸ Der blev bl.a. firet på den alder, de frivillige skulle have, jfr. Henning Poulsen: *Besættelsesmagten og de danske nazister*, 1970, s. 269.

³⁹ Poulsen 1970 (note 38) s. 264-282, Erich Thomsen: *Deutsche Besatzungspolitik in Dänemark 1940-1945*, Hamburg 1970, s. 94-99.

⁴⁰ Om hvervningen generelt se Erik Reske-Nielsen: *Hvervning og Krigstjeneste*, 1946 (Redegørelser fra Bovruparkivet), Michael Poulsen: *Dagbladet „Fædrelandet“ som nazistisk kamporgan 1939-45*, utrykt speciale, Århus Universitet 1996, s. 23-37, Claus Bundgård Christensen, Niels Bo Poulsen, Peter Scharff Smith: *Under hagekors og Dannebrog. Danskere i Waffen SS 1940-45*, 1998, s. 46-51.

DNSAP mente engagementet alvorligt. Formelt fratrådte Tage Bryld først lederskabet for pressetjenesten i juni 1942.

Pressetjenesten organiserede og deltog i den følgende tid i hvervemøder, formidlede hvervepropaganda og sørgede gennem rundskrivelser for, at samtlige landets hvervekontorer fik de generelle oplysninger angående hvervning, herunder betingelserne for at være med. Med en rundskrivelse fulgte løbesedler til distribution, og i en anden skrivelse af 7. oktober 1941 opfordrede Olgenkær DNSAP's sysseldere til at deltage i en plakatkampagne i Waffen SS. Samarbejdet med Waffen SS indebar også, at DNSAP distribuerede Waffen SS' blad *Germanisk Budstikke*, ligesom Pressetjenesten naturligvis viderebefordrede alle de tilmeldinger, som blev modtaget, til Waffen SS.⁴¹

Den først kendte hverveplakat er fra 26. juni 1941. Det er en ren tekstplakat med en opfordring til at træde ind i Regiment Nordland. Det har skullet gå lidt hurtigt. Det tredje Rige havde ikke forud meddelt DNSAP, hvornår angrebet på Sovjetunionen ville finde sted, men partiet forspildte ikke muligheden for at gøre sig nyttig. Senere på sommeren og i 1942 blev der lavet en serie originale hverveplakater i DNSAP's regi, vist alle trykt på Trinitatistrykkeriet i København. Deres præcise antal lader sig næppe fastslå, men det drejer sig om 4-5 farveplakater med både en tekst og billeddel. De er i hvert fald trykt før oktober 1943, da hvervningen gik over til at blive et rent tysk anliggende, og sandsynligvis alle i årene 1941-42.⁴² Antallet er ikke imponerende, oplagets størrelse ufortalt, men de lod sig genbruge over længere tid, da budskabet var uforandret. Dette forklarer dog næppe alene, at der ikke blev skabt flere plakater.

Måske i endnu højere grad end DNSAP's hidtidige virksomhed op-hidsede partiets rolle ved hvervningen gemytterne. Efter kun en måneds hvervearbejde indsendte Gunnar Olgenkær den 28. juli 1941 en skrivelse til stabsleder H. C. Bryld, hvori det bl.a. hedder: „Vi fremsender hoslagt forskellige rapporter vedrørende provokationer, direkte forfølgelser og hærværk overfor de af vore medlemmer, der arbejder

⁴¹ Rigsarkivet, Bovrup arkivet, 36 c, mappe 2. Jfr. *Ugeskrift for Retsvæsen* 1948, s. 138-140, 142. DNSAP's Pressetjeneste blev oprettet i 1939, og Tage Bryld havde været leder fra starten. Pressetjenesten blev nærmere præsenteret i *National-Socialisten* 9-4-1941. Hertil Erik Reske-Nielsen: *Pressetjenesten og Orienteringstjenesten. Med Supplement*, 1946 (Redegørelser fra Bovruparkivet).

⁴² Fra senest oktober 1943 er det kun SS-adresser i Danmark, der opgives på hverveplakaterne.

Kammerat kom med. Statsbiblioteket.

aktivt ved hvervningen til Frikorps Danmark og Regiment Nordland". Herpå følger rapporter fra forskellige egne af landet, der alle bekræfter den vrede, som hvervningen vækker.⁴³ På den baggrund havde hverveplakater meget vanskeligt ved at få lov til at hænge i fred og øve deres virkning.

I den enkleste af DNSAP's billedplakater er det kun det vajende Dannebrog, der understreger opfordringen: „Kæmp under Dannebrog!“ Kampen mod kommunismen var en national sag. For denne, som for alle de nazistiske hverveplakater i øvrigt gælder det, at hagekorset i intet tilfælde finder anvendelse. Nogle senere plakater har SS-insignering, men da havde SS overtaget hvervningen, og derved bliver det.

„Knus Bolchevismen. Ind i Frikorps Danmark“ er et originalt bud på en dansk nazistisk hverveplakat fra sommeren 1941. Nederst i forgrunden skiller vajende kornaks tekst og billede. De aggressive barbarisk udseende slaviske horder kommer ind fra venstre, mens den blonde danske mand med Dannebrog som skjold og hævet sværd står beredt i forsvarsstilling. Plakaten lader ikke beskueren i tvivl om, hvem der er angriberen, og hvor identifikationen skal ligge. Det er kampen for fædrelandet, det drejer sig om, og ikke et partianliggende. På den anden side lader adressen nederst på plakaten ingen i tvivl om, at det er DNSAP, som – uselvisk – har påtaget sig frem for nogen at løfte denne opgave.⁴⁴ Kunstneren Hougart, som sandsynligvis er identisk med bogillustratoren Knud Hougart,⁴⁵ har lavet to andre plakater. Den ene, „Kammerat kom med“, viser i forgrunden til højre den mobiliserede frontsoldat med håndgranater i bæltet, der vil have kammeraten, den unge bonde i uniform med skrårem og langskaftede støvler med bondegården og Dannebrog i baggrunden, med i kampen mod bolsjevismen. Bortset fra, at det vist var et særsyn at se danske bønder uanset partifarve i den mundering under krigen, så er der en vis primitiv, hvis ikke ufrivilligt naiv idyl over billedet. Som for at vise, at han også kunne andet end det, har Hougart tegnet „Vi kæmper for

⁴³ Rigsarkivet, Bovrup arkivet 49, mappe 4-D. Jfr. endvidere Bundgård Christensen, Poulsen, Scharff Smith 1998 (note 40) s. 349-361.

⁴⁴ Jfr. Poulsen 1996 (note 40) s. 29ff., 33 om propagandaen i *Fædrelandet*.

⁴⁵ Han illustrerede bl.a. den nazistiske forfatter Harry Nørups *Dag og Daad. En Hilsen til dansk Ungdom*, 1940, som angiveligt blev en salgssucces (DNSAP *Storkøbenhavns* 5. & 8. Distrikt nr. 3, 1. Marts 1942). Samme Hougart har tegnet to forslag til „civil Leder Hue“ 1941 (Museet på Sønderborg Slot).

VI KÆMPE
FOR EUROPAS
FRIHED OG
KULTUR -

KÆMP
MED I WAFFEN **W**

Vi kæmper for Europas frihed og kultur. Statsbiblioteket.

Europas frihed og kultur“, en aggressiv plakat, hvor det er dødelig alvor på begge sider. Verdenskommunismen med dødningsansigt, den slaviske knokkelmand, rækker ud efter den danske landsbykirke (europæisk frihed og kultur), men bliver mødt af frontsoldaten med geværet på ryggen, som beskueren ser i netop den bevægelse, hvor han lige har kastet en håndgranat mod fjenden. Her er ingen gemytlighed. Det er meget tænkeligt, at det er blevet til eller tillempet efter tysk forlæg eller ide. Påny slås der kraftigt på de nationale strenge, selv om det også er et europæisk anliggende. Det sidste er med til at gøre kampen på tysk side fuldt acceptabel.

Under alle omstændigheder hæver disse billedplakater sig betydeligt over DNSAP's øvrige plakatpropaganda. Måske fordi temaet var så enkelt og formålet så entydigt. Kamp mod kommunismen for dansk kultur. Det tema gennemspilles hele tiden i både de rene tekstplakater og de få billedplakater. Kun ganske enkelte gange blandes antisemitismen ind i billedet, det gælder f.eks. plakaten „Landsmænd! Nu gælder det Kampen mod Kommunisme og Jødedom. Ind i Regiment „Nordland!“ fra 1942, men klart racistisk er gengivelserne af den slaviske race fra øst. Således på „Knus bolchevismen!“, hvor det ikke er til at tage fejl af disse „barbarers dyriske træk“.

De første danske frivillige, der drog af sted til krigsuddannelse efter angrebet på Sovjetunionen, blev bl.a. fulgt af lurtoner. Fire lurblæsere var opstillet på perronen på Hellerup Station, da toget kørte mod Tyskland den 19. juli 1941. I ord lovpriste partiet de frivillige, som vikingernes sande efterkommere,⁴⁶ men det er værd at bemærke, at det ikke kom til at påvirke DNSAP's plakatpropaganda. Hvor Quislings Nasjonal Samling trak stærkt på vikingeparallellen i sin plakatpropaganda, udebliver den i DNSAP's. Her var ellers noget fælles nordisk at tage udgangspunkt i.

Vi genfinder alligevel vikingeparallellen i den nazistiske hvervepropaganda på plakat i Danmark, men da er den blevet til i *tysk* regi. DNSAP's deltagelse i hvervningen ophørte nemlig i marts 1943 for kun at blive taget op igen en kortere periode senere på året.⁴⁷ Den kendte farveplakat med frontsoldaten med maskinpistol i forgrunden og vikingen med skjold og sværd i baggrunden under overskriften

⁴⁶ Hertil nærmere John T. Lauridsen: „Nu gjalder luren“. Fortiden i DNSAP's tjeneste, *Fund og Forskning* 32, 1993, s. 161ff., samme: „Vikingernes sande efterkommere“, *Magasin fra Det kongelige Bibliotek* 7:4, 1993, s.14-28, Poulsen 1996 (note 40) s. 31.

⁴⁷ Poulsen 1970 (note 38) s. 380, 383.

„For Danmark mod Bolchevismen“ er først fra februar 1944, da hvervningen forlængst var ude af DNSAP's hænder. Det ville ikke være overraskende, om helt samme plakat findes med ordet Norge indsat i stedet for Danmark. Plakaten er lavet med samme professionalisme og i samme stil som adskillige norske hverveplakater. Samme ide er ganske enkelt brugt i norske hverveplakater.⁴⁸ Det er ikke videre originalt, men ligger lige for, når selve temaet først er anslået. Denne formodning om genbrug af samme tegning og tekst i forskellig national sammenhæng finder sin bekræftelse i en anden plakat fra 1944 „Samme slags Blod kæmper i Fællesskab mod samme Fjende“, hvor den ariske soldat med stålhjelm, og SS-markering på kraven, på hjelmen og banneret i baggrunden findes i en fuldstændig identisk plakat med norsk tekst.⁴⁹ Givetvis vil den også kunne findes på hollandsk og flere andre sprog. Denne hvervning, varetaget af SS selv, er international i sit sigte. Det er fascinationen af SS, eliteenheden, maskuliniteten, der skal trække her, ikke det nationale tilhørsforhold.

Det er lige modsat plakaten „Narva 1219. Et symbol. 1944. Ogsaa idag front mod øst!“, som har en specifik dansk kontekst, nemlig det Dannebrog, som 1219 kom dalende ned fra himlen. Det er et af de få eksempler, hvis ikke det eneste, der haves på rigtige farvelagte SS-herveplakater bestemt for Danmark.

Den øvrige SS-hervekampagne på plakater gik overvejende over til sort/hvide annonceplakater, som blev indrykket i et bredt udvalg af dagblade og tidsskrifter. Fra slutningen af 1943 indsatte SS-hervekontoret i København med mellemrum annonceplakater i den danske presse. Samme annonceplakat blev indrykket i pressen i samme uge, og den blev derpå genbrugt i fire uger eller mere, før en ny annonceplakat blev sat i. Det har været kostbart, men økonomien spillede næppe nogen større rolle. I presse og tidsskrifter kunne annonceplakaterne være fri for hærværk. De nåede deres publikum uhindret. Kun undtagelsesvis ses andre tyske instanser at have foretaget hvervning på den samme måde.⁵⁰ *Fædrelandet* og *National-Socialisten* og andre nazistisk orienterede blade blev støttet med talrige annoncer ved denne

⁴⁸ Dahl, Hagtvet, Hjeltnes 1982 (note 20), adskillige plakater afbildet mellem s. 176 og 177.

⁴⁹ Jean-Pierre Mabire: *La Division Wiking. Dans l'enfer blanc 1941-1943*, Paris 1983, efter s. 176.

⁵⁰ Der er fundet et enkelt eks. på, at den tyske marine betjente sig af denne hvervningsform: „Vil I hellere det?“ 1944.

ANNONCE

HVIS IKKE =

**SAA MELD JER TIL DEN
TYSKE KRIGSMARINE..**

*Närmere Oplysninger faas hos enhver tysk Kaptajn,
Kapitajn, og Oberkommandantur og "WBK Aus-
land", Sølvegade 47^B København.*

form for hvervekampagne, og den øvrige presse fik ligeledes et i nogen tilfælde ufrivilligt tilskud til økonomien. Annonceplakaterne var tvangsstof, som aviserne ikke kunne undslå sig for at bringe. I et fortroligt cirkulære af 22. maj 1944 fra Danske Dagblades Fællesrepræsentation henstillede chefredaktør Hasager, at aviserne lod de tyske annoncetekster passere Udenrigsministeriets Pressebureau i håb om, at man der kunne få de groveste udtryk luget ud.⁵¹ Som de følgende få eksempler skal vise, var det et håb, der ikke blev indfriet.

De fleste plakatannoncer er rent tekstlige og spiller først på anti-kommunismen, og siden, som den røde fare rykker nærmere Danmark, fremmanes tillige frygten for det, der vil ske, når Den røde Hær når Danmark. I maj 1944 bliver der spurgt, hvilken skæbne der vil blive dine forældre, søskende, din hustru og dine børn til del under bolchevikerne! Der smøres tykt på. Søskende og hustru vil blive skændet, vanæret og slæbt til Sibirien og Nordrusland, hvis de ikke får lov til at sulte ihjel. „Dine Børn vilde faa Del i den kommunistiske Kollektivopdragelse, og i løbet af kort Tid vilde de have taget Skade paa Legeme og Sjæl. Eksemplet fra Spanien er Bevis herfor! Her blev hele Familier udryddet, Mænd pint til Døde, slagtet paa sadistisk Vis, Mænd og Kvinder blev udsat for Vold og myrdet, og Børn blev ofte dræbt for Øjnene af deres Forældre, blot fordi disse ikke var Bolcheviker“.⁵² Elleve måneder senere må en annonceplakat konstatere: „Sovjets Hære staar idag 95 km fra Danmark“, hvilket budskab næppe på det tidspunkt har bragt større dele af befolkningen til bekymring. I samme måned blev udsendt en annonceplakat med et kort over Skandinavien „Faren nærmer sig Danmark“, hvor flag med hammer og segl markerede de lande, der allerede var kommet under bolchevismens herredømme. For de få skræmmende, for de fleste en forventning.

Annonceplakaterne gør i reglen ikke meget ud af billedsiden. Enkelte gange genbruges et billede af en groft tegnet kampberedt frontsoldat med stålhelmet og riffel, eller samme soldat er nyttegnet, men større er anstrengelserne ikke. Der er blevet sakset illustrationer fra bl.a. det af SS Hauptamt udgivne *Germansk Budstikke*, som var rettet direkte til de krigsfrivillige. Det udkom i Danmark i perioden 1941-43 og indeholdt primært artikler om kunst, historie og race. Her blev ikke sparet på idealiseringen af f.eks. den germanske kvinde, den germanske soldat, og der blev trukket kraftigt på vikingeparallellen. Fra *Ger-*

⁵¹ Bindsløv Frederiksen 1960 (note 37) s. 398.

⁵² *National-Socialisten* 19.5.1944.

**Faren
nærmer sig Danmark—**

»Danske Frivillige kæmper i Vaaben-*SS* mod Bolchevismen«

Oplysninger faas ved Henvendelse til:

SS-Ersatzkommando Danmark, København V, Jernbanegade 7

Faren nærmer sig. *National-Socialisten* 27.10.1944.

mansk Budstikke er f.eks. genbrugt den frontsoldat, bragt i årgang 1943, s. 307, som findes i annonceplakaten „Naar alle andre svigter, vor troskab holder stand“.⁵³ Annonceplakater bragt i aviserne i 1944 kunne også måneder senere dukke op i tidsskrifter med langt mere begrænset udbredelse.⁵⁴ Der synes ingen højere plan i hverveannonceringen, måske alene af den grund, at en stram økonomi ikke gjorde det nødvendigt.⁵⁵ SS-organisationen i Danmark skal være blevet betydeligt forbedret og styrket i slutningen af 1944, men det ses ikke at have sat sig spor i plakatpropagandaen.⁵⁶

Den sidst kendte hverveplakat er fra april 1945, da Tyskland stod på randen af sammenbrud. Her udfoldes ekstraordinære anstrengelser. Plakaten forestiller døden grinende i Den røde Hærs uniform siddende bagest på et vogntog med deporterede på vej til Sibirien. Langs sporet ligger døde, forrest liget af en kvinde og et barn. Teksten lyder ganske enkelt „aldrig!“. Plakaten er i al sin gru ikke uden forfrossen stemning og tilsvarende virkning. Det er, som fornemmer man den isnende kulde fra de store skove i baggrunden, som vogntoget er på vej ind i. Der vil man forsvinde. Der er lagt et arbejde i plakaten, der lader formode, at den ikke er blevet til med henblik på Danmark alene. Den plakat ønskede besættelsesmagten ved en henvendelse til Udenrigsministeriet i begyndelsen af maj 1945 opsat på landets jernbanestationer. Jeg tager det som et udtryk for, at det var den eneste måde, hvorpå besættelsesmagten på dette tidspunkt kunne regne med at give plakaten en vis virkningstid. Ønsket blev afvist af ministeriet med henvisning til den politiske udvikling i de sidste dage.⁵⁷ Døden havde på det tidspunkt indfundet sig på anden vis, og grinet havde fået en anden adressat. Hitler havde begået selvmord.

På hans dødsdag den 30.4. bragte *Fædrelandet* meget passende „aldrig“ som annonceplakat. Den har ikke nær plakatens visuelle virkning. Det var generelt et af problemerne ved annonceplakaterne. Lige

⁵³ *National-Socialisten* 8.12.1944; *Kritisk Ugerevy* 7.12.1944.

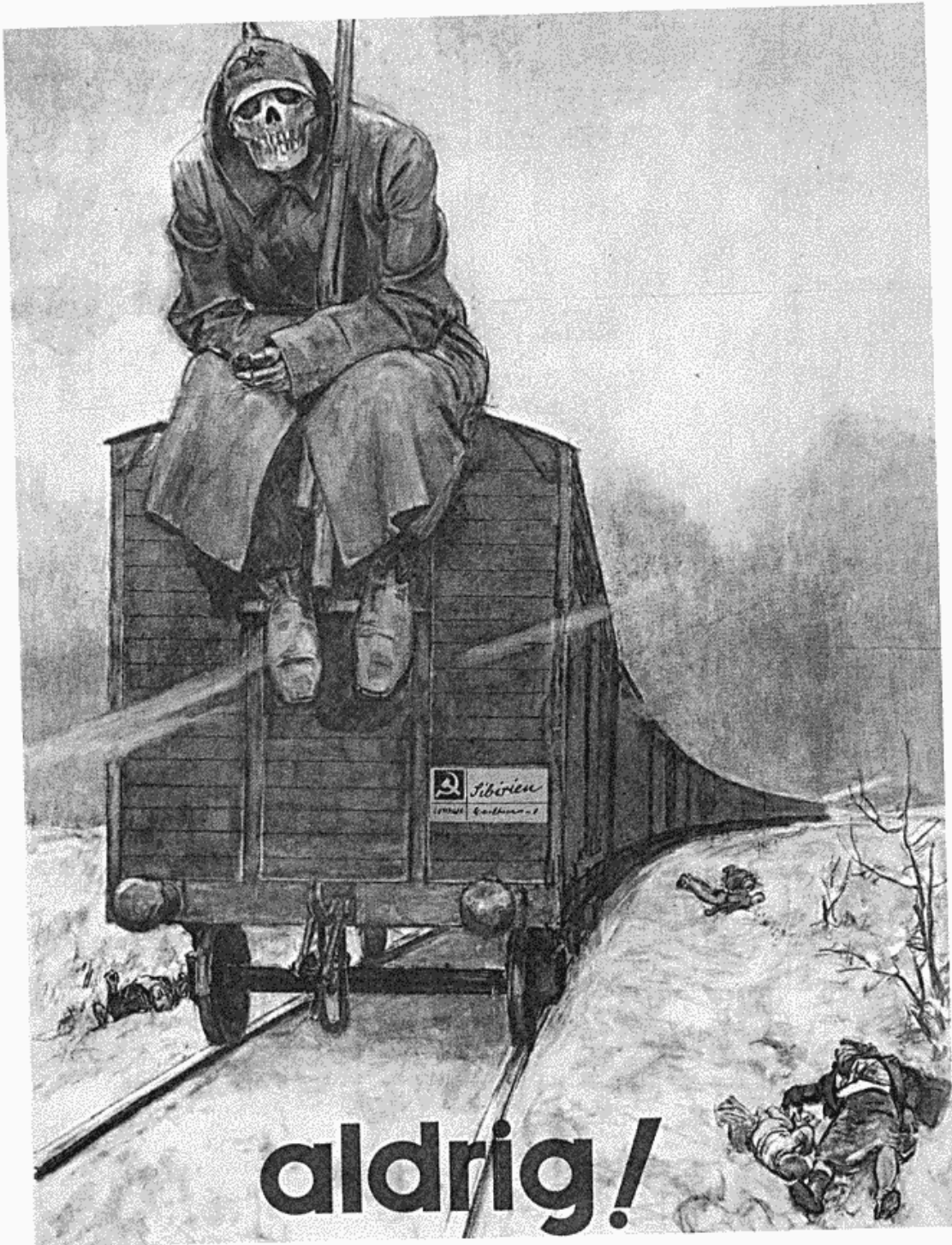
⁵⁴ Vil I hellere det? blev bragt i aviserne i april 1944 og dukkede bla. op igen i *Kritisk Ugerevy* 15. 1945.

⁵⁵ Her er forlæg og billedkilder for illustrationerne ikke systematisk eftersøgt.

⁵⁶ Martin Moll: Die deutsche propaganda in den besetzten „Germanischen Staaten“ Norwegen, Dänemark und Niederlande 1940-1945. Institutionen – Themen – Forschungsprobleme, Robert Bohn (Hg.): *Die deutsche Herrschaft in den „germanischen“ Ländern 1940-1945*. Stuttgart 1997, (Historische Mitteilungen. Beiheft 26), s. 218f.

⁵⁷ Christensen, Poulsen, Smith 1998 (note 40) s. 47 og ved s. 241.

Aldrig! 1945. Rigsarkivet.

den dag gjorde det ikke noget, for førerens død overskyggede alt andet, hvad enten man var på den ene eller anden side.

Plakatpropaganda og krigshvervning

Det er altid svært at vurdere effekten af en propagandaaktivitet, også selv om den som i dette tilfælde var meget målrettet. Det drejede sig om at skaffe soldater til tysk krigstjeneste. Antallet af hvervede lader sig med nogen sikkerhed opgøre over tid. DNSAP synes at have haft succes med hvervningen 1941-43. I hvert fald blev der indrulleret langt flere, end regeringen havde håbet på.⁵⁸ Og sammenlignes antallet af danske frivillige med antallet af norske, er antallet også betragteligt. Her må der tages højde for, at den norske hvervning foregik under ydre vilkår, der var langt gunstigere og mere professionelle. Hvervningen i Danmark kunne opretholdes fra 1943 helt til krigens slutning med SS som organisator, og der blev ved med at komme frivillige til det sidste, selv om strømmen tog af.⁵⁹ Det var ikke bare opportuniste og unge, der ville prøve lykken, som begav sig ud i krigen på et tidspunkt, hvor sejrherren entydigt kunne udpeges. Det var et reelt holdnings- og miljøspørgsmål.

Blot lader det sig ikke gøre at slutte om propagandaaktiviteternes virkning ud fra antallet af hvervede. Således heller ikke om plakatpropagandaens betydning som en delmængde heraf. DNSAP's hvervninger var nok offentlige, men fandt sted under et sådant pres fra omgivelserne, at vilkårene for at nå ud med budskabet blev i ikke ringe grad begrænset. Plakatpropagandaen kunne ikke videregive sit budskab til de potentielle våbenføre mænd, hvis ikke der stod vagt ved plakaterne døgnet rundt, eller de på anden måde var sikret. Omgivelsernes fjendtlighed gjorde det langt sværere for DNSAP at slå igennem uden for medlemmernes og sympatisørernes rækker end under blot „normale“ tilstande, hvor det ville have været svært nok endda. Hvervningen blev i høj grad et projekt indenfor et allerede modtageligt miljø.

Der var ganske vist et betydeligt antikommunistisk potentiale i den danske befolkning at trække på. Senest havde den finske vinterkrig vist det, såvel som de udeblevne strejker, da Kommunistloven blev vedtaget uden betænkeligheder i Folketinget i august 1941 med billigelse i det meste af pressen. Havde DNSAP succes med at hverve egne med-

⁵⁸ Poulsen 1970 (note 38) s. 275, 283.

⁵⁹ Christensen, Poulsen, Smith 1998 (note 40) s. 51f.

lemmer og sympatisører – langt over halvdelen af de hvervede var nazister – så synes det i betragtning af det store antal antikommunistisk indstillede unge kun at være en brøkdel, der fandt vej til hvervekontorerne. Nok så megen national agitation forbundet med kommunistkræk flyttede kun i begrænset omfang grænserne hos f. eks. medlemmerne af Konservativ Ungdom.

DNSAP havde længe forud fået sat grænser i dansk politik blandt politisk orienterede. Det var sket allerede før 9. april 1940, da man ikke behøvede tage partiet alvorligt, og det gjorde sig endnu mere og med større styrke gældende efter den tyske besættelse. Der var sat en grænse, som nok så megen propaganda ikke kunne overvinde. DNSAP var uden for det gode politiske selskab, og stod med alle den politiske late-comers problemer. Det var blevet en frontstilling for og imod.

Var DNSAP's propaganda uden for egne rækker da spildt eller helt forgæves? Nej, der var stadig en ikke uvæsentlig gruppe af unge uden politisk orientering, som der altid er, og så en endnu mindre gruppe af politisk og nationalt desillusionerede fra andre partier med tilbøjelighed til politiske spring. Disse grupper nåede i et vist omfang DNSAP, men det skyldtes kun undtagelsesvis plakatpropagandaen. Den så de potentielle frivillige i reglen først, når de var nået helt frem til hvervemødet. Først her kunne den gøre sin virkning. Men en del af dem nåede DNSAP på anden vis.

SS videreførte hvervningen og plakatpropagandaen, da DNSAP forsøgte at træde politisk i baggrunden, og sandsynligvis blev annonceplakaterne nu paradoksalt nok set af langt flere, end de, der havde stiftet bekendtskab med DNSAP's plakater. Dog var det forgæves. Krigslykken var vendt, folkestemningen entydigt med, og det var kun de få politisk afklarede, der hen i 1944 og endnu senere fandt vej til en kampuniform. De overbeviste nazister fandtes naturligvis til det sidste. Det ville en mere professionel eller nok så farvelagt plakatpropaganda ikke have ændret ved endsige fremmet. Den politiske plakat udløser højst allerede iboende holdninger, den skaber dem ikke selv. Det var først en hurtig eftertid, der ville gøre det ganske uforståeligt, men det er en anden historie.

Registrant over plakater – kronologisk

Registranten oplyser plakaternes hovedtekst, om muligt trykår, hvor eventuelle originalplakater kan findes, lokalisering af affotograferinger, om det er en farveplakat, mål, evt. kunstner og trykkeri. Dertil

motiv. Endvidere henvises til gengivelser i den trykte litteratur, uden at disse gør krav på fuldstændighed.

Stort set er DNSAP's mest primitive plakattype, plakater trykt på pergamentpapir eller lignende efter linoleumssnit udeladt. Nogle få af dem blev gengivet i *National-Socialisten*, især i de tidlige år, her medtaget, mens de eksemplarer (formentlig få efter stikprøver at dømme), der ligger spredt i Bovrup-arkivet, er udeladt. Deres mere eller mindre begrænsede og lokale anvendelse lader sig ikke oplyse.

Der har ikke kunnet skelnes mellem annonceplakater og annoncer, der kun har været anvendt i et givet blad. En del af de optagne annoncer har givetvis ikke også været brugt i plakatform.

Med hensyn til de tyske plakater udelades det materiale, som strømmede til Danmark gennem det interne tyske propagandaapparat med henblik på de tyske tropper og tysk personale i Danmark, men som også mange danske stiftede bekendtskab med på kaserne, kontorer m.m. Eksempler herpå findes i adskillige samlinger. Blade som *Die Wehrmacht*, *Der Adler* og *Københagener Soldatenzeitschrift* indeholder også „tag-ud“-plakater og i enkelte tilfælde rigtige plakater. Heller ikke dette materiale er medtaget.

Heller ikke er medtaget de plakater/plakatopslag, som abonnenter på blade som *Horisonten*, *Signal* og *Glæde og Arbejde* fik ind ad døren i form af „tag-ud“-sider, der egnede sig til ophængning, evt. efter indramning. Det er der mange eksempler på, at folk har gjort. Det drejer sig om alt fra romantiske naturbilleder, nazi-lederportrætter, Europa-kort med frontangivelser til krigsfotos m.m.

1. DNSAP-plakater

Storsvindel.

Plakat 1931. Malet af Steen Daniel-
sen.

Gengivet i *Program for Landsstævnet i
Slagelse 1938*, s. 25. Siden brugt som
forside på pjecen C. C. Stender: *Den
ny Stat*, 1934.

Forsiden gengivet i Bent Fausing:
*Fascinationsformer. Æstetik og medier
under fascisismen og i socialstaten*, 1977,
s. 181, Karsten Koch m. Fl.: *Hagekor-*

set i Norden, 1983, s. 24; John T. Lau-
ridsen: „Nu gjalder luren“ – Forti-
den i DNSAP's tjeneste, *Fund og
Forskning* 1993, s. 155.

Motiv: Tekst med lurblæser og hage-
kors som baggrund.

Danske Folkefæller. Kæmp med i vor
politiske Frihedskamp. Bliv National
Socialist! Meld dig ind i Danmarks
National Socialistiske Arbejderparti.

Tegn Abonnement paa National-Socialisten.

Annonceplakat. Format: Helside.
National-Socialisten 18.10. og 25.10. 1931.
Motiv: Tekstplakat med hagekors.

Møde afholdes Mandag den 9. November Kl. 8 i Christiansfeld Gæstgivergaard. Tirsdag den 10. November Kl. 8 i Vedsted Landbohjem. Talere: Ritmester Lembcke, København og Købm. Jørgensen, Gimlinge, m.fl.
Annonceplakat. Format: Helside.
National-Socialisten 8.11.1931.
Motiv: Tekstplakat med hagekors.

Til det danske Folk!
Annonceplakat.
Format: ¼ side.
National-Socialisten 6.3.1932.
Motiv: Dreng med hagekorsbanner.

Danmark vaagn op. Front mod Klassepartierne. Stem National-Socialistisk!
Annonceplakat.
Format: To spalter. Linoleumstryk.
Sign. TELA.
National-Socialisten 6.11.1932.
Motiv: Mand med hagekorsbanner.

Grib til, Nu er det Tiden. Bliv National Socialist! Hvorfor ... Fordi Jøderne og Jødekapitalen har plyndret Landet! Derfor Stem National-Socialistisk.
Annonceplakat.
Format: ½ side.
National-Socialisten 13.11.1932.

Motiv: Hånd der griber til hagekorsset.

Valget 1932.
Selvstændig plakat ikke fundet.

Een Front. Mod Parlamentarismens plyndringer. DNSAP.
Annonceplakat.
Format: Helside. Linoleumstryk.
National-Socialisten 26.2.1933.
Motiv: Stående mand med hagekorsarmbind. Liggende parlamentarismens forbrydere.

Landsstævnet i Åbenrå 1934.
Plakat ikke fundet.

Støt den internationale nationalistbevægelse!
stem nationalistisk! P. H.

DNSAP-Valgplakat 1935. *Avertering* 1935.

Mod reaktion og marxisme. For Fol-

- kefællesskabet! Stem National Socialistisk!
Valgplakat 1935.
Gengivet i *Avertering* nov. 1935, s. 18.
Motiv: Tekstplakat.
- Landsstævnet i Fridericia.
Plakat 1935?
Gengivet i *National-Socialisten* 8. Juni 1935, forsiden; John T. Lauridsen: „Nu gjalder luren“. Fortiden i DNSAP's tjeneste, *Fund og Forskning* 1993, s. 177.
Motiv: Holger Danske og nazist ved Lillebæltsbroen.
- Folkestævne. Roskilde. Den 24. maj 1936.
Plakat 1936.
Gengivet i *National-Socialisten* 30.5.1936, *Program for Landsstævnet i Slagelse 1938*, s. 33.
Motiv: Roskilde Domkirke på baggrund af hagekors.
- Landsstævne Odense. Fruens Bøge 14. juni. 1936.
Plakat 1936.
Gengivelse i *National-Socialisten* 20.6.1936, *Jul i Norden* 1937, s. 21.
Motiv: Odense med Odinstårnet set fra oven.
- DNSAP Landsstævne Grenå 19-20. juni 1937.
Plakat 1937.
Gengivelse i *Jul i Norden* 1937, s. 21, *Jul i Norden* 1938, s. 26.
- Motiv: Danmarkskort dækket af hagekors og med markering af Grenå.
- Kæmpe Folkestævne. Stubbergaard Skov 4. Juli 1937. DNSAP Sevel Afdeling.
Plakat 1937.
Original: Privateje. Farve.
Mål: 41,2 × 59 cm.
Motiv: Tekst.
- DNSAP 5. Slagelse 11.-12. juni 1938.
Plakat 1938.
Original på Kunstindustrimuseet.
Farve. Mål: 85,7 × 64,7 cm.
Gengivelse i *Jul i Norden* 1938, s. 26.
Motiv: Vikingskib for fulde sejl.
- Fædrelandet. Det gamle Navn det nye Blad.
Plakat u.å. (1939).
Farve. Original på Kunstindustrimuseet. Mål: 67 × 50 cm.
Motiv: Avisforside med pegende hånd.
- Status 3. April. Skaf Balance i Danmarks Regnskab! Bring disse frygtelige Tilstande til Ophør! Stem paa Danmarks National-Socialistiske Arbejder-Parti.
Valgplakat u.å. (1939). Sign. KAI.
Privateje. Farve. Mål: 21,6 × 28,4 cm.
Motiv: Regning for Demokratiet A/S.
- Frihed og Brød! Stem National Socialistisk.
Valgplakat u. å. (antagelig 1939).
Privateje. Farve. Mål: 21,8 × 28 cm.

Motiv: Hammer og segl og trepil krydset over. Hvidt hagekors på rød baggrund. I øvrigt grøn baggrund.

DNSAP Landsstævne i Kolding 17. & 18. juni 1939.

Plakat 1939.

Original på Rigsarkivet, Bovrup-arkivet. Farve. Mål: 57,5 × 42,5 cm.

Gengivelse i *Fortid og Nutid* 1994,

s. 374 og *Vejle Amts Årbog* 1995, s. 9.

Motiv: Lurblæser og Koldinghus.

„Stævneplakaten. DNSAP's Agitation har altid udmærket sig fremfor Systempartierne, idet disses Reklameform bærer og har Præg af den i Demokratierne omsiggribende Bol-schevisering af Kunst og Reklame, medens DNSAP's Agitationskampagner altid har været af udpræget dansk Karakter. Dette gælder ogsaa dette Aars Landsstævne-Plakat. Det nationale Særpræg er her stærkt fremtrædende baade gennem Motiv, Farver og Stil. Motivet er Stævneby-ens stolte Vartegn, Koldinghus' Slotsruin, i en Indramning af den yndigste og skønneste af alle danske Landskabsformer, den grønne Bøgeskov ved den blaa Sø. Dansk er ogsaa Lurblæseren.....“ (*National-Socialisten* 10.6.1939, s. 8).

Offentligt Møde Torsdag d. 28.

Marts 1940 Kl. 20 på Gentofte Ho-tel. Talere: Partifører Frits Clausen.

Repræsentant Otto Lønskov.

Original på Arbejderbevægelsens

Bibliotek og Arkiv. Farve. Mål: ca.

110 × 70 cm.

Motiv: Hagekors og Frits Clausens portræt.

Skrig og Skraal har vi nok af – men vi savner Realiteter. Endelig foretog Christmas Møller en fornuftig Hand-ling – – han gik af! Det bør enhver Minister og ethvert Ministerium gøre, naar det ikke er sin Opgave voksen. Genrejsere tiltrænges! Ind i Danmarks National Socialistiske Ar-bejder Parti.

Plakat 1940.

Original i privateje. Trinitatistrykke-riet. Sort på svagt gult papir. Mål: 25,2 × 34,9 cm.

Motiv: Foto af talende/“råbende“ John Christmas Møller.

Vi viser Vejen 15 Øre Fædrelandet. For Danmarks Ære Frihed og Ret. Plakat for abonnement på „Fædre-landet“. U.å. (1940).

Original på Kunstindustrimuseet.

Farve. Mål: 83,7 × 61,2 cm.

Motiv: Avisforsider fra *Fædrelandet*.

Med Frits Clausen under Danne-brog. Vi viser Vejen.

Plakat 1940.

Original på Det Kongelige Bibliotek og Kunstindustrimuseet. Farve. Mål: 85 × 62 cm.

Gengivet i Axel Kjerulf (red.): *Livet i Danmark 1937-47. En Kavalkade i Tekst og Billeder*. 1, 1947, s. 197.

Motiv: Frits Clausens portræt.

DNSAP. Nu lægger vi Roret om.

Plakat 1940.

Original på Frihedsmuseet og på Kunstindustrimuseet. Farve. Mål: 85 × 62 cm.
Motiv: Sømand ved roret.

Og retter Kursen op med nye Folk paa Broen. DNSAP. Danmarks Nationalsocialistiske Arbejderparti. Plakat 1940.
Original på Kunstindustrimuseet. Farve. Mål: 85 × 62 cm.
Motiv: Kompas.

Nu lægger vi Roret om og retter Kursen op med nye Folk paa Broen og Dannebrog i Top. Plakat 1940.
Original på Kunstindustrimuseet. Affotografering på Frihedsmuseet. Farve. Mål: 85 × 62 cm.
Gengivet i Erik Kjersgaard: *Besættelsen 1940-45. Lysene slukkes*, 1980, s. 135.
Motiv: Vikingskib.

Og Dannebrog i Top. DNSAP. Plakat 1940.
Original på Kunstindustrimuseet. Affotografering på Frihedsmuseet. Farve. Mål: 85 × 62 cm.
Gengivet i Eva Friis (red.): *Kunst under krigen*. 1995, s. 24.
Motiv: Vajende Dannebrog.

Opraab til Befolkningen. Svar til Stauning afsagt i Dag. Dokumenterede Afsløringer af Danmarks politiske Stilling fra 1. Januar til den skæbnesvangre Aprildag. Plakat/

spiseseddel. Udg. af Fædrelandet 1940.
Original på Frihedsmuseet. Mål: 85 × 62 cm.
Motiv: Tekst.

Til Kamp mod Kommunismen! Frits Clausen 23. Juni 1941.
Kontoret for Frivillige: Rosenvængets Allé 32, København Ø.
Annonceplakat 1941.
National-Socialisten 26.6.1941.
Motiv: Tekst.

Dagbladet Fædrelandets danske national-socialistiske Digter-Aften Tirsdag den 4. November kl. 20 i Koncert-Palæet.
Annonceplakat 1941.
National-Socialisten 30.10.1941.
Motiv: Tekst.

Medlems-Appel Søndag 16. November kl. 16 pr. i KB-Hallen.
DNSAP Stor-København Syssel. Annonceplakat 1941.
National-Socialisten 13.11.1941.
Motiv: Tekst.

Det ny Norge har Ordet! Fædrelandets Telegramhal.
Annonceplakat 1942. Farve.
National-Socialisten 5.3.1942.
Motiv: Bøger, der halvt skjuler en ørn og en norsk bygd.

Stor Foraars-Appel i KB-Hallen Søndag 26. April kl. 16.
DNSAP-Storkøbenhavn.
Annonceplakat 1942.

- National-Socialisten* 16.4.1942.
Motiv: Frits Clausen.
- Stor 5. Juni Appel i KB-Hallen kl. 16
prc. Forfatteren Harald Tandrup og
Landsarbejdsfører F. O. Jørgensen.
DNSAP Storkøbenhavn Syssel og
LAT.
Annonceplakat 1942.
National-Socialisten 28.5.1942.
Motiv: Tekst.
- Arbejdstjenestens Dag Søndag 31.
Maj 1942. LAT.
Annonceplakat 1942.
National-Socialisten 28.5.1942.
Motiv: Tekst.
- Søndag den 7. Juni indvies „Tjørne-
ly“ af Partiføreren. DNSAP Vestre og
Lejre Syssel.
Annonceplakat 1942.
National-Socialisten 4.6.1942.
Motiv: Tekst.
- Offentligt Møde i Nykøbing F. paa
„Hotel Baltic“ Torsdag den 25. Juni
Kl. 20.
DNSAP Lolland Falster Syssel.
Annonceplakat 1942.
National-Socialisten 18.6.1942.
Motiv: Tekst.
- Sommerfest på „Solbakken“ Søndag
12. Juli 1942 Kl. 14. DNSAP.
Annonceplakat 1942.
National-Socialisten 9.7.1942.
- Motiv: Frits Clausen med børn.
- Partifører Frits Clausen og Stabsleder
H. C. Bryld taler ved et offentligt
Møde 26. Juli.
DNSAP
Annonceplakat 1942.
National-Socialisten 23.7.1942.
Motiv: Portræt af Frits Clausen og af
H. C. Bryld.
- Partiføreren taler Søndag den 2.
August kl. 16. DNSAP Hard Syssel.
Annonceplakat 1942.
National-Socialisten 30.7.1942.
Motiv: portræt af Frits Clausen og
Ph. Hoffmann-Madsen.
- Folketingsvalget april 1943.
Plakat ikke fundet.
- Kommunevalg 1943.
Plakater ikke fundet.
For Randers forefindes DNSAP-løbe-
seddel: Til Vælgeren i Randers (Ran-
ders Lokalhistoriske Arkiv).
- DNSAP. Offentligt national-sociali-
stisk Møde i.....dag d.....Kl.
.....Talere: .....
- Adgang: 50 Øre.
Plakat. U. å.
- Original på Landsarkivet for de Søn-
derjyske Landsdele. Farve.
Mål: Ca. 70 × 40 cm.
Motiv: Hvidt hagekors på rød bund.

2. Hverveplakater for tysk krigstjeneste

Danske Landsmand! Meld dig til Kamp mod Verdensfjenden. Kæmp for Finlands og Danmarks Sag. Ind i Regiment Nordland! Frivilligkontornerne giver alle Oplysninger.

Annonceplakat 1941.

Kritisk Ugerevy 3.7.1941.

Motiv: Tekst.

Opraab fra Kommandanten for Frikorps „Danmark“.

Annonceplakat 1941.

Fædrelandet 29.6.1941; *Kritisk Ugerevy*

10.7.1941; C. Næsh Hendriksen

(red.): *Den danske Kamp i Billeder og*

Ord. 1945-48, s. 290; M. Bjarnason:

Danmark under besættelsen 1940-45,

1965, s. 69; Per Eilstrup, Lars Linde-

berg: *De så det ske under besættelsen.*

„Gå til modstand“, 1969, s. 109.

Motiv: Tekst.

Knus Bolchevismen. Ind i Frikorps „Danmark“.

Plakat u.å. (1941).

Original på Frihedsmuseet og Rigsarkivet, Udenrigsministeriets arkiv.

Farve. Format: 110x160 cm. Affotografering på Frihedsmuseet og Det Kongelige Bibliotek.

Gengivet i bl.a. Erik Haaest: *Forrædere*. Frikorps Danmark-folk om drømmen og virkeligheden. 1975, (Frikorps Danmark-folk fortæller 3), s. 25; Bjarne Maurer: *Besættelsestiden i plakater*, *Nationalmuseets Arbejdsarkiv* 1975, s. 141; Bent Fausing:

Fascinationsformer, 1977, s. 130; Erik Kjersgaard: *Besættelsen 1940-45. Ly-sene slukkes*, 1980, s. 209; Søren Schou: *De danske Østfrontfrivillige*, 1981, ved s. 61; Jean-Pierre Mabire: *La Division Nordland. Les volontaires scandinaves sur le front de l'Est 1941-1945*. Paris 1982, efter s. 256; Claus Bundgård Christensen, Niels Bo Poulsen og Peter Scharff Smith: *Under hagekors og Dannebrog. Danskere i Waffen SS*. 1998, efter s. 240. Motiv: Forsvarsberedt dansker med Dannebrog på skjoldet og draget sværd mod de slaviske horder.

Kæmp under Dannebrog! Frikorps Danmark mod Bolschevismen Plakat u.å. (1941).

Affotografering i Frihedsmuseet.

Motiv: Vajende Dannebrog.

Vi kæmper for Europas Frihed og Kultur. Kæmp med i Waffen SS.

Plakat u. å. (1941)

Original på Statsbiblioteket og på Skanderborg Egnsarkiv. Farve. Mål: 87 x 60 cm. Tegnet af Hougart og trykt i Trinitatistrykkeriet. Affotografering på Det Kongelige Bibliotek. Gengivet i Jens Engberg: *Danskernes historie*, 1982, s. 101.

Motiv: Soldat i kamouflageuniform med hjelm og våben. I det ene hjørne en rød kommunist med dødningsansigt, hvis knokkelhånd griber om en dansk landsbykirke. I

baggrunden en bondegård og vajende Dannebrog.

Landsmænd! Nu gælder det Kampen mod Kommunisme og Jødedom. Ind i Regiment „Nordland“!
Plakat 1942.

Affotografering i Frihedsmuseet. Gengivet i Vilh. La Cour (red.): *Danmark under Besættelsen*, 2, 1946, s. 509; Knud Gedde og Johannes Brøndsted (red.): *De fem lange Aar*, 1, 1946, s. 255; Jean-Pierre Mabire: *La division Viking. Dans l'enfer blanc 1941-1943*. Paris 1983, efter s. 176. Motiv: Tekst.

Dansker – skal du mangle i dette Korstog mod den bolsjevikiske Fare, der truer vort Fædreland? Slut op i Rækken af germanske Krigsfrivillige i Frikorps Danmark og SS-Division Viking. Henvend dig paa Hvervekontoret i din By!
Annonceplakat 1942.
National-Socialisten 14.5.1942.
Motiv: Tekst.

Juni Aarsdagen for den europæiske Frihedskamp mod Bolsjevismen.
Plakat. U.å. (1942).
Affotografering på Det Kongelige Bibliotek.
Original? Mål: Ikke oplyst.
Motiv: Hånd med sværd, der er ved at blive trukket ud af skeden.

Kammerat kom med. Værn dit Hjem mod Bolsjevismen. Kæmp med i SS-Division Viking.

Plakat u. å.
Original på Statsbiblioteket og Skanderborg Egnarkiv. Farve. Mål: 87 × 60 cm. Tegnet af Hougart og trykt i Trinitatistrykkeriet. Affotografering på Frihedsmuseet og på Det Kongelige Bibliotek.
Motiv: Soldat i grøn uniform, i baggrunden en bonde med plov foran gården med vajende Dannebrog.

Ogsaa du melder dig frivilligt til Kampen mod Bolchevismen i Vaaben SS's Rækker.
Nærmere Oplysninger og Tilmelding: SS-Ersatzkommando Dänemark. Jernbanegade 7 – København V
Annonceplakat 14.10.1943.
Motiv: Tekst.

Samme Slags Blod kæmper i Fællesskab mod samme Fjende. Frivillige fra Tyskland, Danmark, Norge, Nederlandene, Flandern melder sig til Vaaben-SS.

Plakat u. å.
Affotografering på Frihedsmuseet og på Det Kongelige Bibliotek.
Norsk udg. gengivet i Jean-Pierre Mabire: *La division Viking. Dans l'enfer blanc 1941-1943*. Paris 1983, efter s. 176.
Motiv: Soldat med stålhelmet set fra siden med SS-banner bag sig.

Det gælder Danmarks Fremtid! Vær med til at skabe en sund Basis for Danmarks Stilling i det nye Europa gennem en *aktiv* Indsats. Kæmp

Samme Slags Blod kæmper i fællesskab. Museet for Danmarks frihedskamp.

med Det danske Regiment i Vaaben-SS.

Nærmere Oplysninger ang. Optagelse: SS-Ersatzkommando Dänemark. Jernbanegade 7 – København V.

Annonceplakat 1944.

Politiken 15.1.1944, *National-Socialisten* 21.1. 1944.

Motiv: Tekst.

For Danmark mod Bolchevismen. Meld dig hos SS-Ersatzkommando Dänemark. København V., Jernbanegade 7.

Plakat 1944.

Orig. i Frihedsmuseet og på Det Kongelige Bibliotek (kun lille for-

mat). Farve. To størrelser (af det store format er kun halvdelen bevareret på Frihedsmuseet). Formater: Lille 21 × 15 cm.

Det lille format findes indlagt med *National-Socialisten* 11.2.1944.

Gengivet i *Politikens Danmarkshistorie* 14, 2. Udg. 1972, s. 120; *Cyldendals og Politikens Danmarkshistorie* 13, 1991, s. 228; Claus Bundgård Christensen, Niels Bo Poulsen og Peter Scharff Smith: *Kryssing og de østfrontfrivillige*. *Siden Saxo* 1, 1995, s. 53.

Motiv: Viking og frontsoldat.

De eneste danske der aktivt bekæmper Kommunismen er de danske Frivillige paa Europas Østfront.

Meld Dem til denne Kamp i Det Danske Regiment indenfor Vaaben-SS.

Nærmere Oplysninger ang. Optagelse SS-Ersatzkommando Danmark. Jernbanegade 7. København V. Annonceplakat 1944.

National-Socialisten 25.2.1944.

Motiv: Tekst.

For Danmark mod Bolsjevismen! I det Danske Regiment.

Nærmere Oplysninger og Tilmeldelse: SS-Ersatzkommando Dänemark.

København V. Jernbanegade 7.

Annonceplakat 1944.

National-Socialisten 3.3.1944.

Motiv: Frontsoldat med gevær.

Vort Maal er at sikre det danske Folks Bestaaen og dermed sikre og

hjælpe alle fredelige og værdifulde Folk i Europa mod den bolcheviki-
ske Lære om hensynsløs Ødelæg-
gelse af alt ikke bolchevikisk. ....
Det danske Regiment i Vaaben-SS
Oplysninger og Tilmeldelse: SS-Er-
satzkommando Dänemark. Køben-
havn V. Jernbanegade 7.
Annonceplakat 1944.
National-Socialisten 10.3.1944.
Motiv: tekst.

20.000 myrdede i Spanien. 12000
polske Officerer. ....
SS-Ersatzkommando Dänemark
Jernbanegade 7 – København V.
Annonceplakat 1944.
National-Socialisten 17.3.1944.
Motiv: Tekst.

Hr. Churchill sagde den 20/1 1940:
..... Bolchevismen er værre end
Døden!
Derfor Front mod den fælles
Fjende! Meld dig endnu i Dag til det
Danske Regiment i Vaaben-SS.
Annonceplakat 1944.
National-Socialisten 24.3.1944.
Motiv: Tekst.

Det gælder Europas – og dermed
også Danmarks Fremtid. Bolsjevis-
men kender ingen Statsgrænser.
SS-Ersatzkommando Dänemark
Jernbanegade 7 – København V.
Annonceplakat 1944.
National-Socialisten 21.4.1944.
Motiv: Tekst.

Hvilken Skæbne vilde blive dine For-

ældre, Søskende, din Hustru og dine
Børn til Del under Bolchevikerne!
Meld dig til SS-Ersatzkommando
Danmark København V. Jernbane-
gade 7.
Annonceplakat 1944.
Politiken 21.5.1944, *National-Sociali-
sten* 19.5.1944.
Motiv: Tekst.

Vil I hellere det? Hvis ikke – saa
meld jer til den tyske Krigsmarine.
Nærmere Oplysninger faas hos en-
hver tysk Hafenskapitän og Ortskom-
mandantur og WBK Ausland, Torve-
gade 47, København.
Annonceplakat 1944.
Politiken 5.4.1944; *Kritisk Ugerevy*
13.4 1944; gengivet i Bent Fausing:
Danmarksbilleder – i massekulturen
1944-1946, 1981, s. 224, 246.
Motiv: Stregtegning. Soldat fra Den
røde Hær ved at mase Danmark.
Hænderne er klemt om Nordjyl-
land.

Journalister Tegnere Fotografer an-
tages som Krigskorrespondenter i
Vaaben SS Propaganda-Kompagnier.
SS-Ersatzkommando Danmark
København V. Jernbanegade 7.
Annonceplakat 1944.
National-Socialisten 9.6.1944.
Motiv: Tegner ved fronten.

Narva 1219. Et Symbol. 1944. Ogsaa
idag Front mod øst. Meld dig til det
danske Regiment i Vaaben SS. Hen-
vendelse til SS-Ersatzkommando
Danmark.

Plakat 1944.

Original på Rigsarkivet. Farve. Format: 84 × 62 cm. Affotografering på Frihedsmuseet og Det Kongelige Bibliotek.

Gengivet i Claus Bundgård Christensen, Niels Bo Poulsen og Peter Scharff Smith: Kryssing og de østfrontfrivillige. *Siden Saxo* 1, 1995, s. 55; Claus Bundgård Christensen, Niels Bo Poulsen og Peter Scharff Smith: *Under hagekors og Dannebrog. Danskere i Waffen SS*. 1998, efter s. 240; Peter Scharff Smith: Ideologi, holocaust og udryddelseskrig. *Danskere i Waffen SS og den nazistiske påvirkning. Fortid og Nutid* 1999, s. 201.

Motiv: Frontsoldater med Narvas fæstning i baggrunden og Dannebrog på vej ned fra himlen.

1219 Narva 1944. Ogsaa i dag Front mod øst!

SS-Ersatzkommando Dänemark
Jernbanegade 7 – København V.
Annonceplakat 1944.

National-Socialisten 21.7.1944.

Motiv: Narva fæstning.

Skæbnekampen paa Østfronten er afgørende for Europas Fremtid i Aarhundreder.

SS-Ersatzkommando Dänemark
Jernbanegade 7 – København V.
Annonceplakat 1944.

National-Socialisten 18.8.1944.

Motiv: Tekst.

Vi vil slaas saa længe til vore forban-

dede Fjender bekvemmer sig til at slutte Fred. (Frederik den Store under Syvaarskrigen). Oplysninger og Tilmeldelse: SS-Ersatzkommando Dänemark, Jernbanegade 7, København V.

Annonceplakat 1944.

National-Socialisten 15.9.1944; Vilh. la Cour (red.): *Danmark under Besættelsen*, 2, 1946, s. 531.

Motiv: Frontsoldat med gevær

Faren nærmer sig Danmark -. „Danske Frivillige kæmper i Vaaben-SS mod Bolchevismen“. Oplysninger faas ved Henvendelse til: SS-Ersatzkommando Danmark, København V, Jernbanegade 7.

Plakat 1944. Også som annonceplakat 1944.

Affotografering på Det Kongelige Bibliotek.

National-Socialisten 27.10.1944; gengivet i Karsten Koch m.fl.: *Hagekorset i Norden*, 1983, s. 82.

Motiv: Kort over Skandinavien med angivelse af den sovjetiske fremmarch.

Naar alle andre svigter, vor Troskab holder Stand....

SS-Ersatzkommando Dänemark,
Jernbanegade 7, København V.
Annonceplakat 1944.

National-Socialisten 8.12.1944.

Motiv: Frontsoldat fra siden med maskinpistol.

Det gælder Danmarks Fremtid! Vær med til at skabe en sund Basis for

Danmarks Stilling i det nye Europa gennem en aktiv Indsats. Kæmp med Det danske Regiment i Vaaben-SS. Nærmere Oplysninger ang. Optagelse SS-Ersatzkommando Dänemark Jernbanegade 7 – København V.

Annonceplakat u.å.

Motiv: Tekst.

Sovjets Hære staar idag 95 KM fra Danmark. Danske Frivillige paa Østfronten værner Danmark mod Bolsjevikernes Fremtrængen.

SS-Ersatzkommando Dänemark Jernbanegade 7 – København V.

Annonceplakat 1945.

Affotografering på Det Kongelige Bibliotek.

National-Socialisten 23.3.1945.

Motiv: Tekst.

Skal Danmark bolcheviseres. Nej. Danske Mænd, vær med i Kampen mod Bolschevismen. Det gælder vor Fædrelands Bestaaen. Meld dig til SS-Ersatzkommando Danmark. Jernbanegade 7. København K.

Annonceplakat 1945.

National-Socialisten 27.4.1945.

Bemærk to stavemåder.

Motiv: Tekst.

Aldrig!

Plakat april 1945.

Original på Rigsarkivet. Farve. Format: 83 × 59 cm. Affotografering på Frihedsmuseet.

Tillige som annonceplakat. Med tekst: Danske Mænd, vær med i Kampen mod Bolschevismen. Det gælder vort Fædrelands Bestaaen. Meld dig til SS Ersatzkommando Danmark, Jernbanegade 7, København V.

Plakaten gengivet i Claus Bundgård Christensen, Niels Bo Poulsen og Peter Scharff Smith: *Under hagekors og Dannebrog. Danskere i Waffen SS.* 1998, efter s. 240; Peter Scharff

Smith: Ideologi, holocaust og udryddelseskrig. Danskere i Waffen SS og den nazistiske påvirkning, *Fortid og Nutid* 1999, s. 215.

Annonceplakaten i *Fædrelandet* 30.4.1945; gengivet i Bent Fausing: *Fascinationsformer*, 1977, s. 128.

Motiv: Døden bag på jernbanevogn.

3. Hverning til Schalburgkorpset

Nu afgøres Danmarks Stilling i det nye Europa. Schalburg-Korpset kalder Danmarks Ungdom til Vaaben-tjeneste under Dannebrog!

Session afholdes Blegdamsvej 23, København. I Kasernen i Ringsted.

Annonceplakat 1944.

Kritisk Ugerevy 20.1.1944.

Motiv: Tekst.

4. Plakater for tysk kulturpropaganda i Danmark

- Tysk Bogudstilling på Charlottenborg, åbnet 8. Nov. 1940
Plakat?
Motiv?
- Udstilling. Nye tyske Raastoffer.
Udstillingsplakat 1940.
Original i Peder Stougårds Samling.
Farve. Format: 83 × 57 cm.
Gengivet i Finn H. Lauridsen (red.):
Århus på plakaten, 1993, s. 45.
Plakat i forbindelse med udstillinger
i København Odense og Århus
1940-1941.
Motiv?
- Liv og Lærdom. Forske – vide –
forme.

Tysk udstilling i Forum, åbnet 14.
April 1941.
Plakat?
Annonce i *Kritisk Ugerevy* 24.4.1941.
Motiv?

Ny tysk Bygningskunst.
Udstilling på Charlottenborg
15.-30. November 1941.
Plakat?
Annonce i bl.a. *National-Socialisten*
20.11.1941; *Kritisk Ugerevy*
13.11.1941.
Motiv: Bygningsværk.

Tilleg: DNSAP-omslag/plakatudkast

- Det er vanskeligt helt præcist at afgøre, hvad der er plakatudkast og omslagsudkast i samlingen på Museet på Sønderborg Slot, men i det mindste følgende synes at være udkast til plakater.
- Uden tekst.
Plakat/omslagsudkast, klæbet på karton. 1942.
Museet på Sønderborg Slot.
Museumsnummer 01290Moo1.
Farve. Format: 23 × 19 cm. Sign. H.
Motiv: Viking med skjold med hage-
- kors og draget sværd hugger i slange, der snor sig om hans ben.
- Den danske Muld – vort Guld.
DNSAP.
Originaludkast til DNSAP-hverveplakat (1942).
Museet på Sønderborg Slot.
Museumsnummer 01256J.
Farve. 24 × 17 cm. Signatur JM 42.
Ikke produceret.
Motiv: I forgrunden pløjemark med stendysse, der halvt skjuler hagekors.

Den danske Muld – vort Guld. DNSAP.

Originaludkast til DNSAP-hverveplakat (1942).

Museet på Sønderborg Slot.

Museumsnummer 01260J.

Farve. 27 × 21 cm. Signatur JM 42.

Ikke produceret.

Motiv: Stendysse, der halvt skjuler pløjemark. En snoet slange på hver side af partinavnet nederst.

Til værn for vor fremtid (udkast). 1942.
Museet på Sønderborg slot

Til værn for vor Fremtid. DNSAP.

Originaltegning til plakat.

Museet på Sønderborg Slot. Museumsnummer 01111259J.

Farve. Format: 26 × 19 cm. Signatur JM 42 (1942).

Ikke produceret.

Motiv: Viking med pil på buen spændt til skud. Slangeornamentik omkring partinavnet.

Lands-Arbejds-Tjenesten.

Originaltegning til plakat. U. å.

Museet på Sønderborg Slot. Museumsnummer 01349J.

Farve. Format: 42 × 32 cm.

Motiv: To personer skubber en kulvogn, øverst rødt flag med hagekors.

Er De dansk – saa ind i DNSAP.

Originaltegning til DNSAP-hverveplakat. U. å.

Museet på Sønderborg Slot.

Museumsnummer 01290M004.

Farve. Format: 22 × 14 cm.

Motiv: En viking til hest med spyd, på skjoldet et hagekors.

Et lys i Mørket! DNSAP.

Originaltegning til plakat. U. å.

Museet på Sønderborg Slot.

Museumsnummer 01258J.

Farve. Format: Ikke oplyst.

Motiv: Hagekorsbanner i forgrunden, den mørke by i baggrunden.

Arbejde er Daad.

Originaltegning til plakat. U. å.

Museet på Sønderborg Slot.

Museumsnummer 01257J.

Farve:? Format: Ukendt.

Motiv: Ikke oplyst.

SUMMARY

JOHN T. LAURIDSEN: *Nazi propaganda posters in Denmark 1940-45. A documentary.*

The Nazi propaganda poster in Denmark is examined, following an introduction, where the author covers the neglected research in political posters in Denmark and the number of collections that must be scanned to discover the posters, either as originals or as photographs.

DNSAP, the Danish National Socialist Workers Party's usage of posters for propaganda was limited in its extent and moderate in its means. At no point, for example, were specifically anti-Semitic posters made. The aggressiveness known from some of the German NSDAP's posters published in the fight up to 1933 was never seen in those of the DNSAP. This is in line with the moderation shown by the DNSAP on book covers, leaflets and pamphlets. The DNSAP poster propaganda was severely hampered by malicious vandalism, where the posters were painted over, torn down, or had foul language added to them.

During the period 1941-1943 the DNSAP participated in the recruiting of Danes for German active service. A number of original Danish recruitment posters was created for this purpose, and these, in certain cases, could show aggressiveness towards the Communist enemy violating the European culture. The SS took over the recruitment from the autumn of 1943 and reused the posters in Denmark which had formerly appeared in Norway and the Netherlands for recruitment purposes. Only very few colour posters were specifically created for Danish purposes. The SS used full-page advertisements extensively in the press and periodicals right up until April 1945.

It is considered that the poster propaganda had little influence on the large anti-Nazi majority of the Danish population, and that it had an impact only on those already convinced by or sympathising with the Nazi movement and also on a small group of politically rootless youths and disillusionists from other parties.

The article closes with an index of known Nazi posters in Denmark from 1930-45:

DNSAP posters.

Recruitment posters for German active service.

Recruitment for the Schalburg corps.

Posters for German cultural propaganda in Denmark.

Appendix: DNSAP covers and drafts for posters.